

393 BEGIJNHOFWONING NR. 5 (TURNHOUT)

Begijnhof 5 | 2300 Turnhout

BEGIJNHOFWONING NR. 5 - CHE-ANALYSE

Opgemaakt door **ARAT architecten**

Fraikinstraat 71 | 2200 Herentals | www.arat.be

T 014 24 86 90 | info@arat.be

Opgemaakt te Herentals | Februari 2025

Opdrachtgever | **OCMW TURNHOUT**

Stationstraat 80 | 2300 Turnhout

Contactpersoon | Tine Meeus

HOOFDSTUK 01 IDENTIFICATIE		9
01.01	SITUERING EN KADASTRAAL OVERZICHT	9
01.02	BESCHRIJVING ONROEREND ERFGOED (NR. 3, 4 EN 5)	9
01.03	BESCHERMING	9
 HOOFDSTUK 02 HISTORISCHE NOTA		13
02.01	GESCHIEDENIS VAN HET TURNHOUTSE BEGIJNHOF	13
02.01.01	<i>Algemene chronologie</i>	13
02.02	GESCHIEDENIS VAN BEGIJNHOFWONING NR. 5	13
02.02.01	<i>Ancien Regime</i>	13
02.02.02	<i>19de - 20ste eeuw</i>	15
02.02.03	<i>Woninggroep</i>	18
02.03	TYPLOGIE	19
02.03.01	<i>Kempisch woonhuis versus de stadswoning</i>	19
02.03.02	<i>Stadswoning 19de-20ste eeuw</i>	21
 HOOFDSTUK 03 INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN		25
03.01	ANALYSE GRONDPLAN	25
03.01.01	<i>Beschrijving</i>	25
03.01.02	<i>Appreciatie</i>	25
03.02	EXTERIEUR	27
03.02.01	<i>Dak</i>	27
03.02.02	<i>Voorgevel</i>	27
03.02.03	<i>Achtergevel</i>	29
03.02.04	<i>Blinde zijgevel</i>	30
03.02.05	<i>Aanbouw achtergevel</i>	30
03.02.06	<i>Ommuurde binnenkoer</i>	31
03.03	INTERIEUR	33
03.03.01	<i>Kelder</i>	33
03.03.02	<i>Begane grond</i>	33
03.03.03	<i>Aanbouw</i>	37
03.03.04	<i>Eerste verdieping</i>	41
03.03.05	<i>Zolder</i>	43
 HOOFDSTUK 04 BOUWFYSISCHE ANALYSE		49
04.01	EXTERIEUR	49

04.01.01	Bedaking	49
04.01.02	Voorgevel	49
04.01.03	Achtergevel	51
04.01.04	Aanbouw	51
04.01.05	Tuinmuren	51
04.01.06	Schrijnwerk algemeen	53
04.02	INTERIEUR	55
04.02.01	Kelder	55
04.02.02	Begane grond en eerste verdieping	55
04.02.03	Zolder	59
HOOFDSTUK 05 SYNTHESE WAARDESTELLING		63
05.01	ALGEMENE APPRECIATIE EXTERIEUR	65
05.02	ALGEMENE APPRECIATIE INTERIEUR	67
HOOFDSTUK 06 LITERATUUR EN ARCHIEF		71
06.01	LITERATUUR	71
06.02	ARCHIVALIA	71

HOOFDSTUK 01

IDENTIFICATIE

afb. 1: Overzichtskaat met de huidige toestand van het begijnhof van Turnhout © opgemaakt door ARAT in het kader van het landschapsbeheersplan 2014.

afb. 2: GRB-kaart met aanduiding van beschermd monument sinds 2015 © Geoportaal.

afb. 3: GRB-kaart met aanduiding van beschermd cultuurhistorisch landschap sinds 1962 © Geoportaal.

afb. 4: GRB-kaart met aanduiding van UNESCO Werelderfgoed sinds 1998 © Geoportaal.

afb. 5: GRB-kaart met aanduiding van vastgestelde archeologische zone sinds 2016 © Geoportaal.

afb. 6: GRB-kaart met aanduiding van vastgesteld bouwkundig erfgoed sinds 2015 © Geoportaal.

01.01 SITUERING EN KADASTRAAL OVERZICHT

NAAM	Begijnhofwoning nr. 5
LIGGING	Begijnhof nr. 5, 2300 Turnhout
KADASTER	Turnhout, 4de afdeling, sectie Q, percelen 522
DATERING	1914 (ouder bestaande volume volledig gesloopt in 1913 en vervangen met nieuwbouw in 1914)
BECHERMING	Beschermd als monument in 2015 Beschermd als cultuurhistorisch landschap in 1962: <i>voorgevels, de kerk, de grot en de schapenweide en de Sint Victorkapel</i> Beschermd als UNESCO erfgoed in 1998: <i>het begijnhof als geheel, met inbegrip van elke woning/ bouwkundige entiteit</i> Vastgesteld als archeologische zone in 2016: <i>geinventariseerd als onderdeel van de historische stadskern van Turnhout</i>
EIGENAAR	OCMW Turnhout

01.02 BESCHRIJVING ONROEREND ERFGOED (NR. 3, 4 EN 5)

Het zogenoemde ‘Heilig Geesthuis’, opgericht voor behoeftige begijnen, werd tussen 1912 - 1914 naar ontwerp van architect J. Taeymans vervangen door een samenhangende groep van drie onderkelderde enkelhuizen in neotraditionele stijl. Elk huisje telt twee traveeën en twee bouwlagen onder een zadeldak met spitse, leien dakkapellen. De middelste woning met getrappt dakvenster is hoger opgetrokken en breder uitgewerkt. De verankerde, bakstenen lijstgevels zijn afgewerkt met een houten kroonlijst op klosjes. Ze vertonen houten kruis- en kloosterkozijnen, ontlastingsbogen en luiken, voorts een rechthoekige deur met bovenlicht (nr. vier) of korfboogdeuren met oculus met glas-in-lood (nrs. drie en vijf). De oostelijke zijpuntgevel (nummer drie) heeft vlechtingen. De achtergevels zijn eenvoudige bakstenen lijstgevels en hebben evenals de lagere haakse aanbouwsels, onder (afgewolfde) pannen zadeldaken, segmentboogvormige muuropeningen met houten roedeverdeling. De huizen hebben een 20ste-eeuws grondplan. Er staat een oorspronkelijke arduinen pompsteen in de bijkeuken.¹

01.03 BESCHERMING

De begijnhofhuizen nrs. 3, 4 en 5 zijn een onderdeel van de aanduiding van het beschermd monument van het begijnhof van Turnhout, geldig sinds 2015. Het begijnhof kent een complexe beschermingsgeschiedenis. Deze bescherming wordt voorafgegaan door drie beschermingsbesluiten die het begijnhof geheel of gedeeltelijk beschermden als monument of landschap. Deze beschermingen als monument werden opgeheven bij ministerieel besluit van 4 juni 2016 vervangen door deze bescherming als monument bij ministerieel besluit van 27 mei 2015.²

Naast deze beschermingen op Vlaams niveau, geniet het begijnhof sinds 1998 ook een erkenning als UNESCO werelderfgoed. Deze huizenrij behoort ook tot de Unesco werelderfgoed kernzone van het Begijnhof van Turnhout.

1 Geciteerd uit ‘Begijnhof Turnhout’, Agentschap Onroerend Erfgoed, <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122152>, geraadpleegd op 12 februari 2025; S. De Sadeleer en G. Plomteux, Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Antwerpen, Arrondissement Turnhout, Kanton Turnhout, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 16N1, Brussel – Turnhout, 1997.

2 ‘Begijnhof Turnhout: Beschermd monument van 27-05-2015 tot heden’, Agentschap Onroerend erfgoed, <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/9758>, geraadpleegd op 12 februari 2025.

HOOFDSTUK 02

HISTORISCHE NOTA

02.01 GESCHIEDENIS VAN HET TURNHOUTSE BEGIJNHOF

02.01.01 ALGEMENE CHRONOLOGIE

De historische bronnen geven geen oprichtingsdatum van het begijnhof van Turnhout prijs. De oudste vermelding dateert uit 1340. Het begijnhof van Turnhout kende drie grote uitbreidingsfases (afb. 7) en ontwikkelde zich tot een pleinbegijnhof. Het begijnhof vindt zijn oorsprong in de loop van de 14de eeuw. In 1562 is er een grote brand waardoor een deel van het begijnhof verwoest wordt, voornamelijk in het zuiden. Het begijnhof kende perioden van bloei in de 15de en de 17de eeuw. Tot 1642 bestond het begijnhof uit woningen rondom een kleine kerk en bevond de enige toegang tot het hof zich in het oosten (afb. 8). In de 17de eeuw kende het begijnhof een bouwwoede, met als resultaat de uitbreiding van het hof en de bouw van de barokke kerk. De langgerekte vorm is het gevolg van opeenvolgende 17de-eeuwse uitbreidingen in de lengterichting van het plein. In de 18de eeuw werd het achterste deel van het begijnhof aangelegd in de vorm waarin het plein vandaag nog herkenbaar is. Omstreeks 1777 had het begijnhof nagenoeg zijn huidige grondplan en vorm (afb. 9).

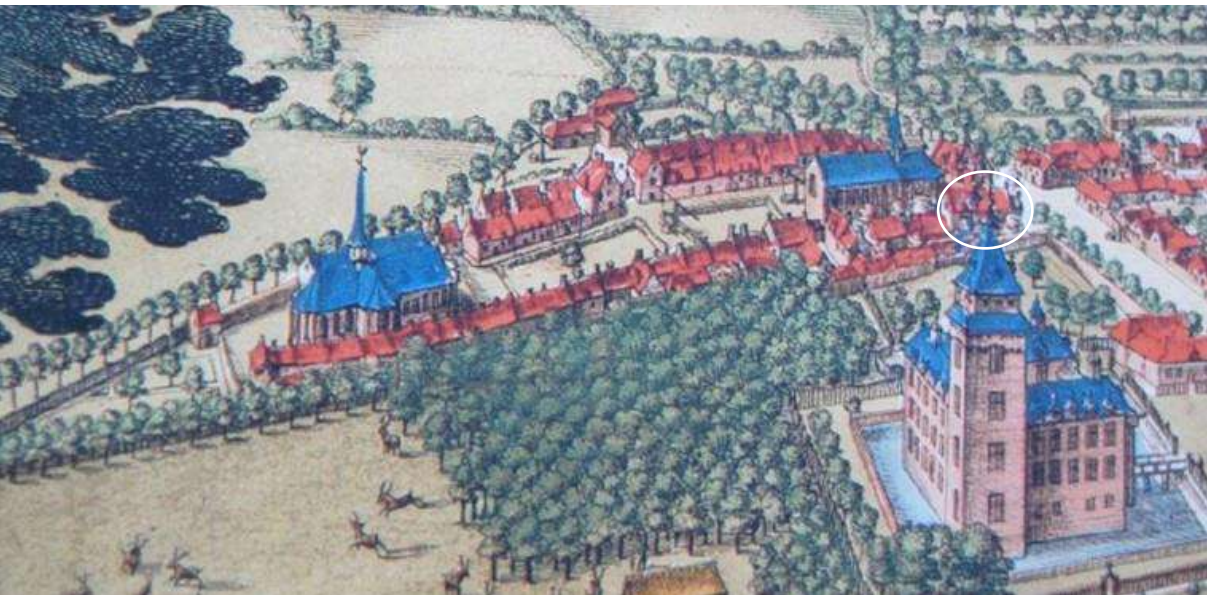
02.02 GESCHIEDENIS VAN BEGIJNHOFWONING NR. 5

02.02.01 ANCIEN REGIME

Woning nr. 5 bevindt zich in het oudste deel van het begijnhof en werd opgetrokken in de 14de en 15de eeuw. Op de locatie waar nu de huisnummers 3 t.e.m. 5 liggen, zou rond 1400 de infirmerie hebben gestaan. Uit historische bronnen blijkt dat het begijnhof immers in die periode al over een infirmerie beschikte, waaraan hertogin Joanna jaarlijks drie sesters rogge schonk, gelegen aan de zuidzijde van het begijnhof. Een kaart uit 1642 bevestigt dat perceel nr. 5 in de 17de eeuw al bebouwd was, dicht bij de begijnhofpoort en de eerste kleine kerk. De huizen in dit gebied lagen allemaal op dezelfde rooilijn.

Op Gravure van Vostermans (1667) is in vergelijking met de prent uit 1642 het begijnhof aan de westelijke zijde uitgebreid (afb. 10). Op het begijnhof bevinden zich nu twee kerken. Perceel nr. 5 en de directe omgeving zijn bebouwd met breedhuizen, voorzien van een kleine koer en achterliggende tuinbergingen onder zadeldaken.

De Ferrariskaart toont dat het begijnhof nog verder uitgebreid werd aan de westelijke zijde en inmiddels volledig volgebouwd was. De oudste kerk werd rond 1777 afgebroken. Op deze historische kaart is te zien dat de drie huizen op de locatie van de huidige nummers 3, 4 en 5 destijds een voorhof, een binnenkoer en achteraan op het perceel tuinbergingen hadden (afb. 9).

afb. 10: Gravure van Vostermans uit ca. 1667 © Stadsarchief Turnhout.

- Fase 1: 14de en 15de eeuw
- Fase 2: eerste helft 17de eeuw
- Fase 3: tweede helft 17de eeuw
- Fase 4: 18de eeuw

afb. 7: Overzichtskaat met de uitbreidingsfases van het Begijnhof van Turnhout © opgemaakt door ARAT in het kader van het landschapsbeheersplan 2014.

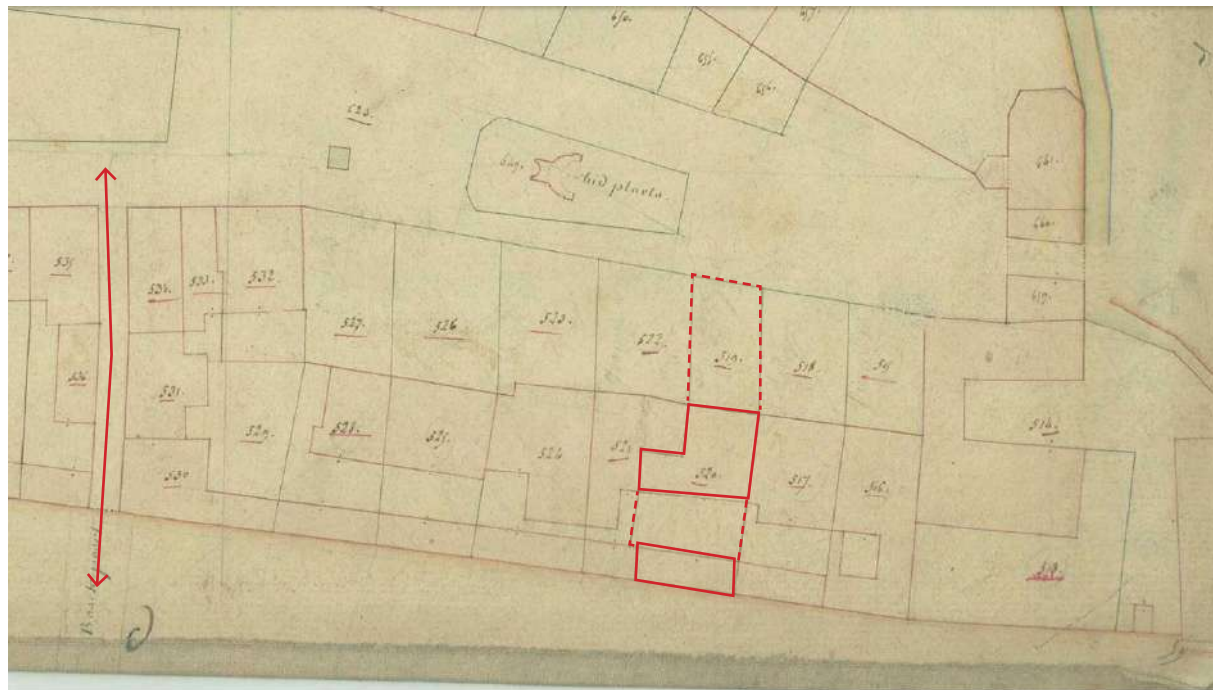
afb. 8: Kaart met zicht op het kasteel en het begijnhof met aanduiding van de 'boschpoort', s.n., 1642. Papier, pen, aquarel. 56,5 x 38 cm © Stadsarchief Turnhout.

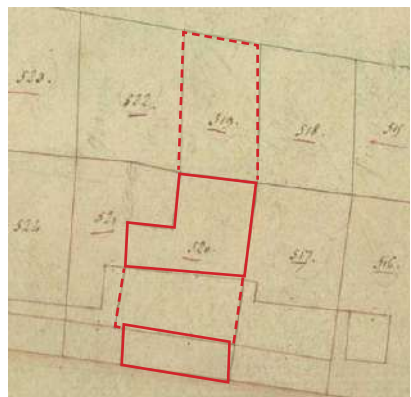
afb. 9: 1778: Ferrariskaart © Geoportaal.

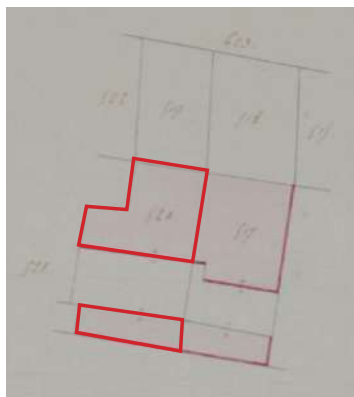
afb. 11: 1830-1834: Primitieve kadasterkaart (4de afdeling, Q): overzicht begijnhof © Rijksarchief België, kaarten en plannen.

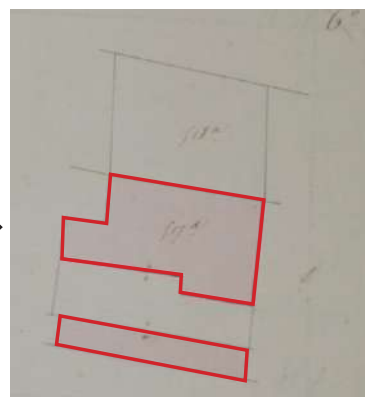
afb. 12: 1830-1834: Primitieve kadasterkaart (4de afdeling, Q) met aanduiding van begijnhofwoning nr. 5 en de 'boschpoort' © Rijksarchief België, kaarten en plannen.

afb. 13: 1830-1834: Primitieve kadasterkaart begijnwoning nr. 5 © Rijksarchief België, kaarten en plannen.

afb. 14: 1852, schets 30: bestaande toestand © Mutatieschetsen, kadasterarchief, Provincie Antwerpen.

afb. 15: 1852, schets 30: nieuwe toestand © Mutatieschetsen, kadasterarchief, Provincie Antwerpen.

02.02.02 19DE- 20STE EEUW

In de 19de en 20ste eeuw worden er in het begijnhof tal van wijzigingen op de verschillende percelen doorgevoerd: perceelgrenzen worden aangepast, bestaande woningen worden gesloopt, verbouwd en nieuwe woningen worden opgetrokken.

(1) 1834, primitieve kadasterkaart

Op de primitieve kadasterkaart (ca. 1834) staat op het perceel van huidige nr. 5 het oude breedhuis met kleine achterkoer en tuinberging opgetekend (afb. 12). De situatie lijkt nog sterk overeen te stemmen met de situatie op de gravure van Vostermans uit 1667 en de Ferrariskaart uit 1778 waarbij het perceel bestaat uit een breedhuis met een hoofdvolume onder een zadeldak aan het plein met voortuin, opgevolgd door open binnenkoer en verderop een smalle tuinberging onder een zadeldak.

(2) 1852, schets 30

Mutatieschets uit 1852 toont aan dat perceel 517 (nr. 4) en 521 (nr. 5) worden samengevoegd tot perceel 517 (afb. 14). Het bouwvolume verandert niet, maar de gebouwen werden vermoedelijk wel met elkaar verbonden. In dit gebouw werd de Heilige Geesttafel ondergebracht, een soort opvangcentrum waar arme begijnen terecht konden voor onderdak. In de kleinere begijnhoven, en dus vermoedelijk ook zo in Turnhout, werd de infirmerie en de Heilige Geesttafel met elkaar versmolten in één huis. Vaak lag de infirmerie/aalmoezenhuis dan ook aan een begijnhofpoort waar brood aan armen werd uitgedeeld.³ Mogelijk werd om deze reden twee percelen toegevoegd tot één groot huis.

(3) 1865, schets 75

Het bouwvolume op perceel 517 blijft ongewijzigd, enkel de achterbouw wordt verkleind en het perceel wordt schuin afgebakend (afb. 16).

(4) 1885, schets 52

Het bouwvolume op perceel 517 wordt in 1885 volledig gesloopt, op de achterbouw na (afb. 17).

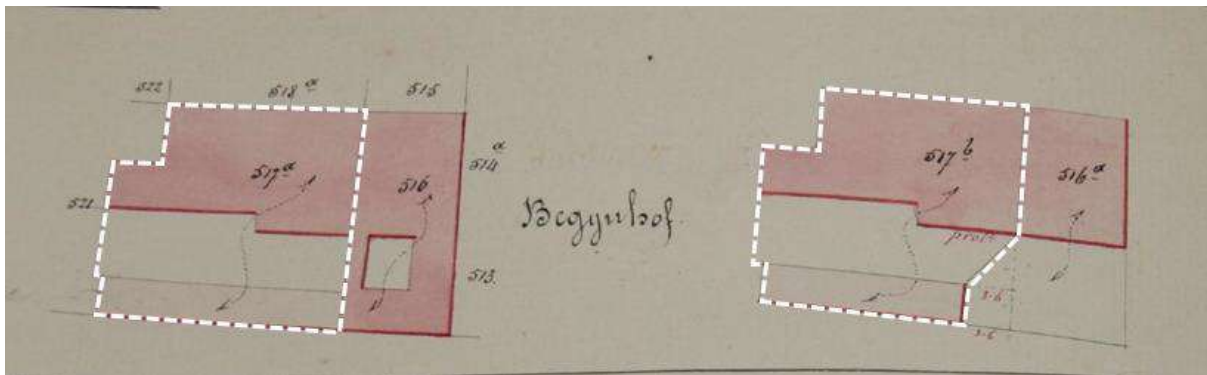
(5) 1914, schets 55

Op het perceel 517 worden drie woningen gezet (zie afb. 18 op pagina 16). De architect van deze woningen was Jozef Taeymans, een telg uit het bekende Turnhoutse architectengeslacht Taeymans. De kaalslag na de afbraak van de Heilige Geesttafel was veel groter dan deze drie nieuwe woningen. De architect ging er wellicht vanuit met de intentie om de overgebleven opening verder op te vullen, anders had hij een mooi afgewerkte zijgevel voorzien en geen wachtgevel. Na 1914 veranderen de bouwvolumes en de perceelgrenzen niet meer. De opening tussen begijnhofwoningen nrs. 5 en 6 werd niet volgebouwd maar afgesloten met bakstenen muur met poort waarachter de materialenstock van het OCMW was gelegen.

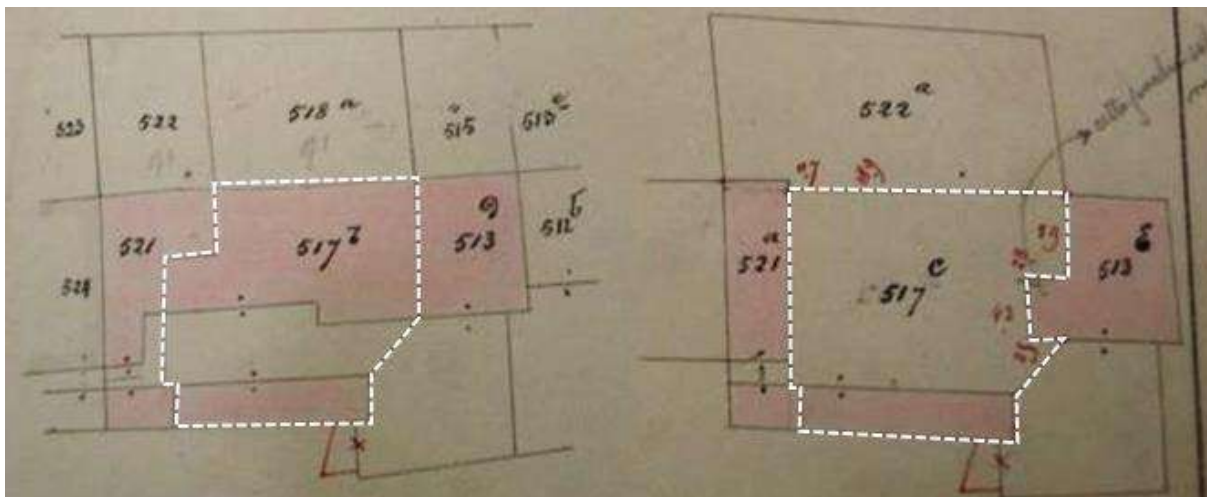
(6) 2025, GRB-kaart

De perceelgrens van woning nr. 5 op de huidige kadastrale legger komt ongeveer overeen met de situatie weergegeven in 1914 (afb. 20). Na 1914 werd enkel achter de lange aanbouw van woningen nr. 4-5 een volume toegevoegd. Dit behoorde niet tot de begijnhofhuizen, maar was eigendom van het achterliggende perceel.

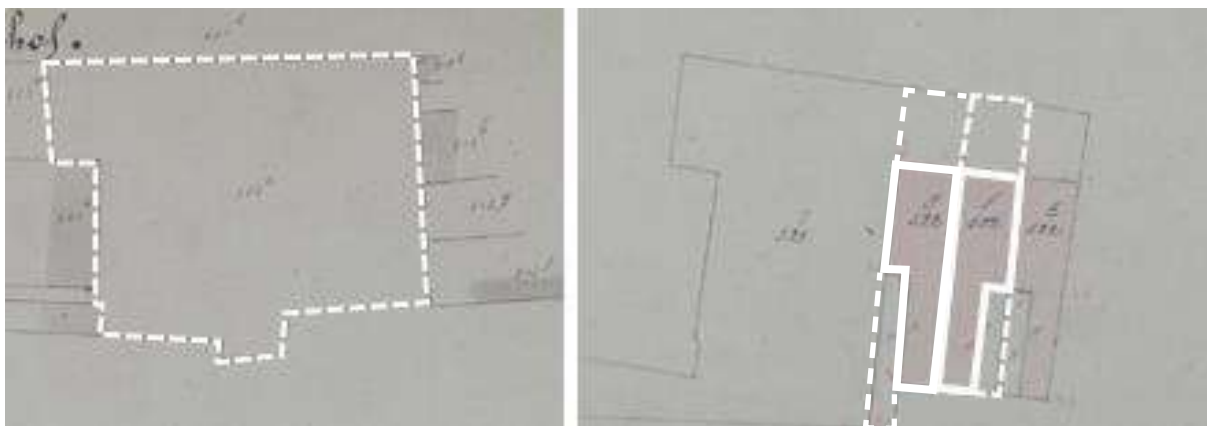
³ Hugo Vanden Bossche, Begijnen, Begijnhoven en Het Begijnhof van Turnhout, 2013: 56, 94, 143-144; Suzanne Van Aerschot en Michel Heirman, Vlaamse Begijnhoven - werelderfgoed, 2001: 85, 88.

afb. 16: Mutatieschets 1865, schets 75: het bouwvolume op perceel 517 blijft ongewijzigd, enkel de achterbouw wordt verkleind en het perceel wordt schuin afgebakend, perceel 517, Ministerie van Financiën, Kadaster van Antwerpen.

afb. 17: Mutatieschets 1885, schets 52: het bouwvolume op perceel 517 wordt in 1885 volledig gesloopt, op de achterbouw na, perceel 517, Ministerie van Financiën, Kadaster van Antwerpen.

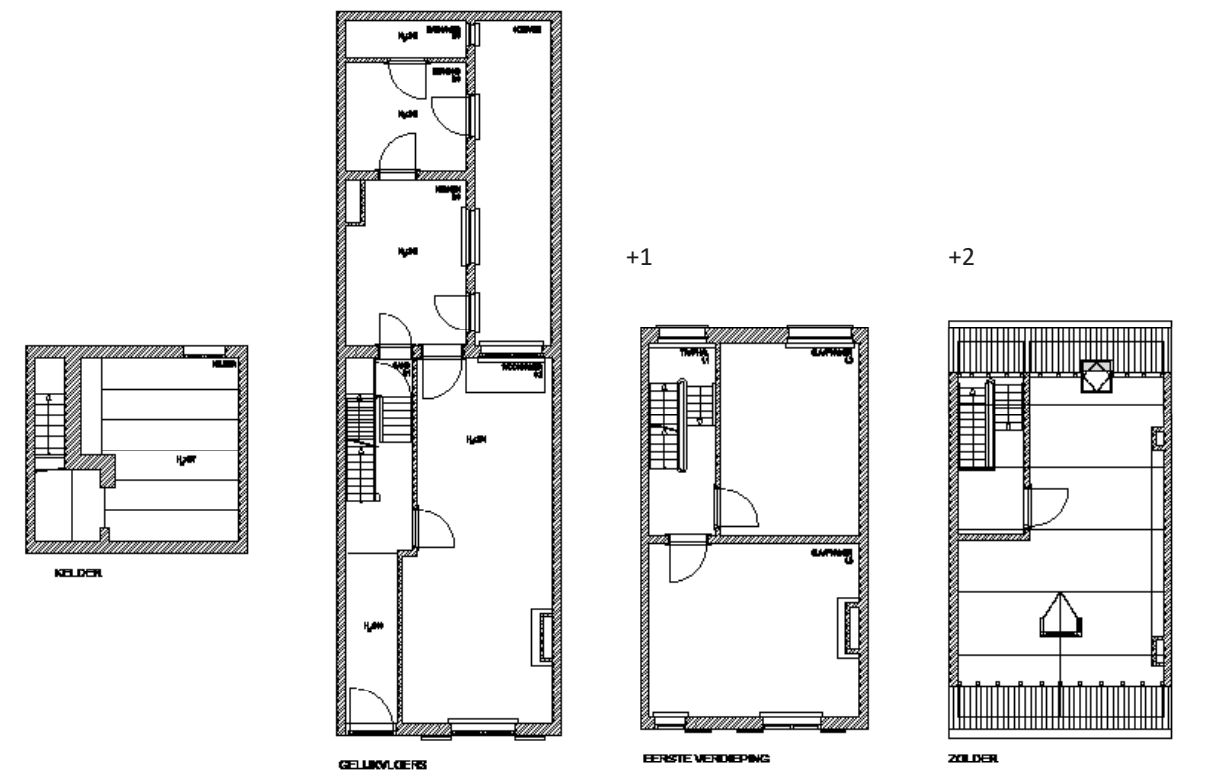
afb. 18: Mutatieschets 1914, schets 55: op het perceel 517 worden drie woningen gezet. Na 1914 veranderen de bouwvolumes en de perceelgrenzen niet meer, Ministerie van Financiën, Kadaster van Antwerpen.

afb. 19: Luchtfoto: 2013-2015 van woningsgroep nr. 3 t.e.m. 5 aangeduid in rood © Geoportaal.

afb. 20: GRB-kaart: huidige situatie van woningsgroep nr. 3 t.e.m. 5 © Geoportaal.

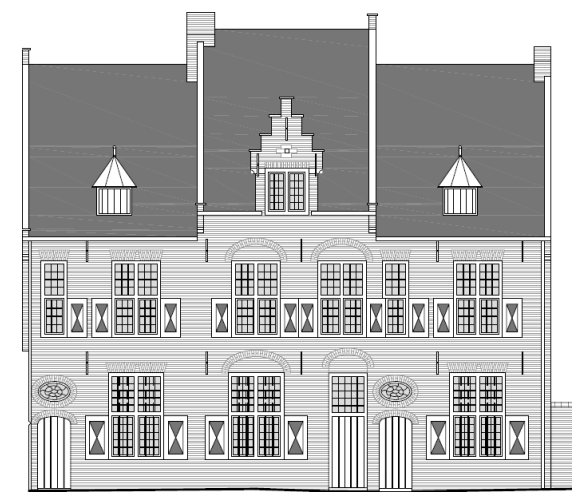

afb. 21: Grondplannen begijnhofwoning nr. 5, huidige toestand, onveranderd sinds 1914 © ARAT architecten.

In de 19de- en in het begin van de 20ste eeuw werden er op het begijnhof van Turnhout een aantal woninggroepen gebouwd, waaronder ook de vroeg 20ste-eeuwse huizenrij nr. 3 tot en met 5. Het zogenoemde ‘Heilig Geesthuis’, opgericht voor behoeftige begijnen, werd tussen 1912 - 1914 naar ontwerp van architect J. Taeymans vervangen door een samenhangende groep van drie onderkelderde enkelhuizen in neotraditionele stijl. De stijl van de voorgevels zijn dan weer voornamelijk het gevolg van de toenmalige voorkeur voor de Vlaamse neorenaissance en neotraditionele stijl. Taeymans ontwierp de drie woningen architecturaal als één monumentaler geheel door exact dezelfde detaillering en materialen toe te passen voor de drie woningen waarbij de nr. 4 wordt geaccentueerd als “het corps de logis” (hoofdtravee) door enkele extra accenten. Zo is het dak 1 meter opgeheven, werd er een grote gemetselde getrapte dakkapel voorzien en verkreeg de verdieping twee grote ramen i.p.v. één kruisraam en een smaller kloosterraam. De middelste woning werd ook voorzien van een ander type van inkomdeur met een veel hoger bovenlicht en een extra decoratief accent m.b.v. de korfbogen boven de gevelopeningen.

afb. 24: Ongedateerde prentbriefkaart (na 1914) met gezicht op eenheidsbebouwing woningen nrs. 3,4 en 5 © U Gent.

afb. 23: Eenheidsbebouwing: geveltekeningen van woningen nrs. 3,4 en 5 © ARAT architecten.

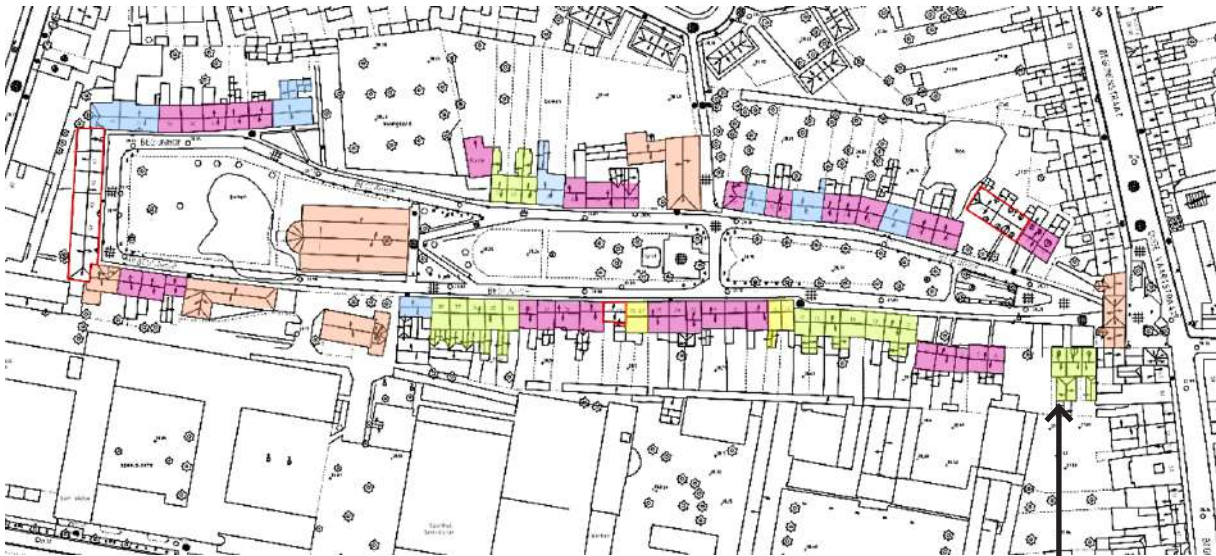
afb. 22: Foto van eenheidsbebouwing woningen nrs. 3,4 en 5 © ARAT architecten.

02.03.01 KEMPISCH WOONHUIS VERSUS DE STADSWONING

De meeste woningen op het begijnhof hebben een aantal onderdelen die typisch zijn voor een “Kempische dorpswoning”. Toen de eerste stenen huizen in het begijnhof van Turnhout aan het begin van de 17de eeuw werden gebouwd, werd er logischerwijs teruggegrepen naar de op dat moment meest verspreide bouwwijze, zijnde het Kempische dorpswoonhuis dat aanvankelijk werd opgetrokken in vakwerkbouw met lemen wanden.

Een tweede type dat men terugvindt op het begijnhof is de typologie van het convent of pastoriwoning. Het merendeel van de conventen op het begijnhof van Turnhout werden in de loop van de 17de en 18de eeuw gebouwd en hadden een symmetrische opbouw met een centrale gang die van noord naar zuid door het huis liep, overeenkomstig met het grondplan van de gemiddelde Vlaamse pastorie uit de 18de eeuw.⁴

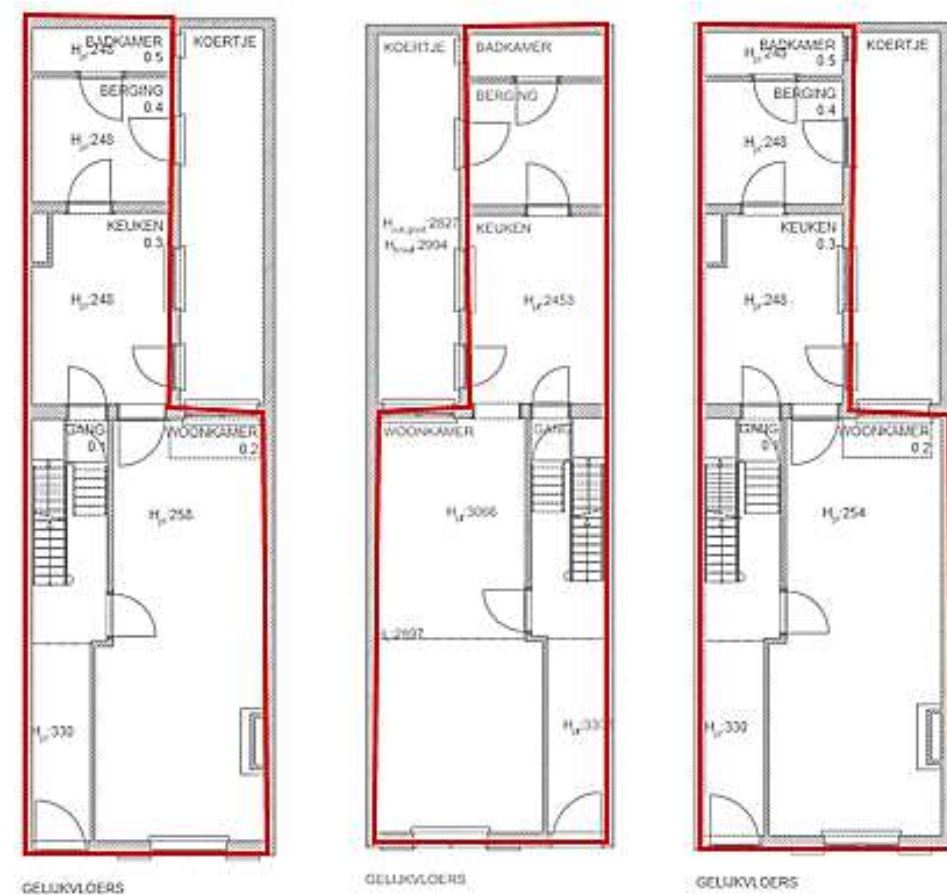
Een laatste type dat meervoudig voorkomt in het begijnhof is de woning die refereert naar stadswoning uit de 19de en 20ste eeuw, waartoe ook begijnhofwoning nr. 5 behoort.

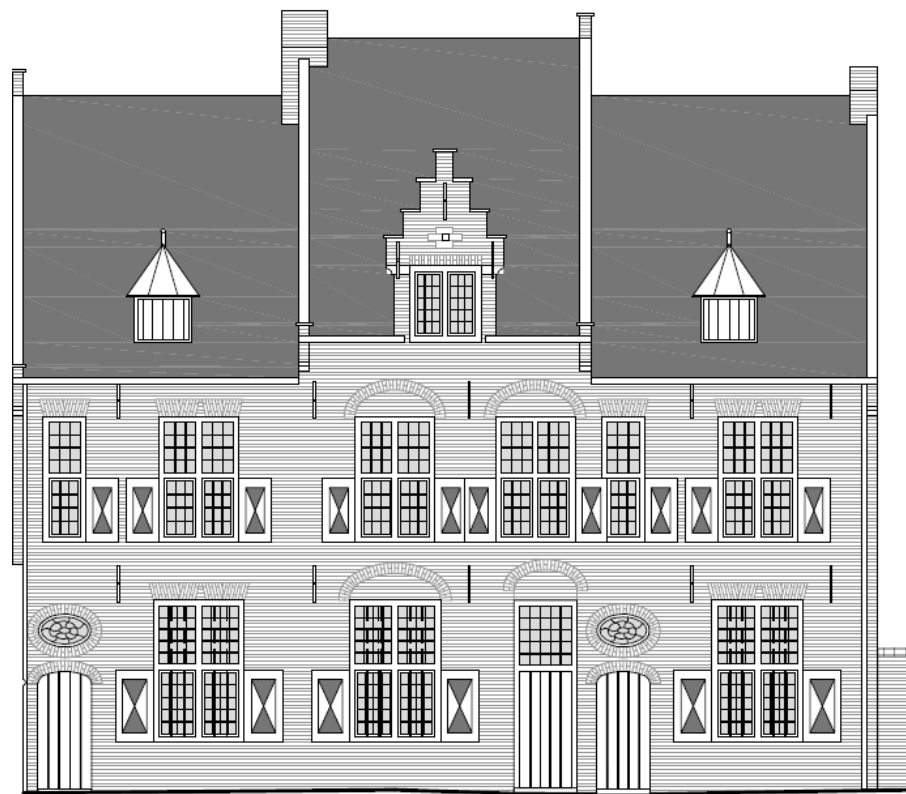
afb. 25: Overzichtskarta met typologie van het Begijnhof van Turnhout © opgemaakt door ARAT in het kader van het landschapsbeheersplan 2014.

- 17de-eeuws grondplan - Kempisch woonhuis
- 18de-eeuw grondplan - Convent
- 19de-vroeg 20ste-eeuws - Stadswoning
- 19de-vroeg 20ste-eeuws – Stadswoning – Trap in het midden
- Functionele typologie
- Oorspronkelijke typologie niet meer afleesbaar of verdwenen

4 G. Vlaemynck, Pastorieën en pastoorswoningen te Brugge (1802-1914): een vergelijking tussen het centrum en de periferie, Masterproef voorgelegd aan de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, Vakgroep Kunst-, Muziek- en Theaterwetenschappen, Universiteit Gent, 2007-2008: 17-19.

afb. 26: Eenheids-
bebouwing: grondplannen
van woningen nrs. 3,4 en
5 © ARAT architecten.

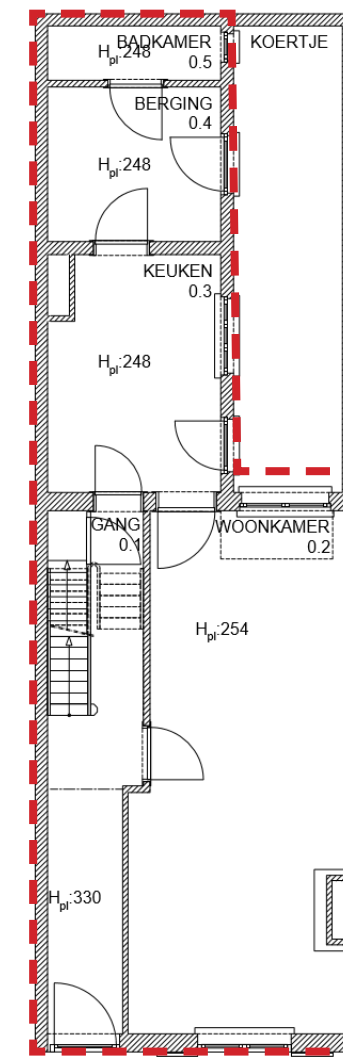
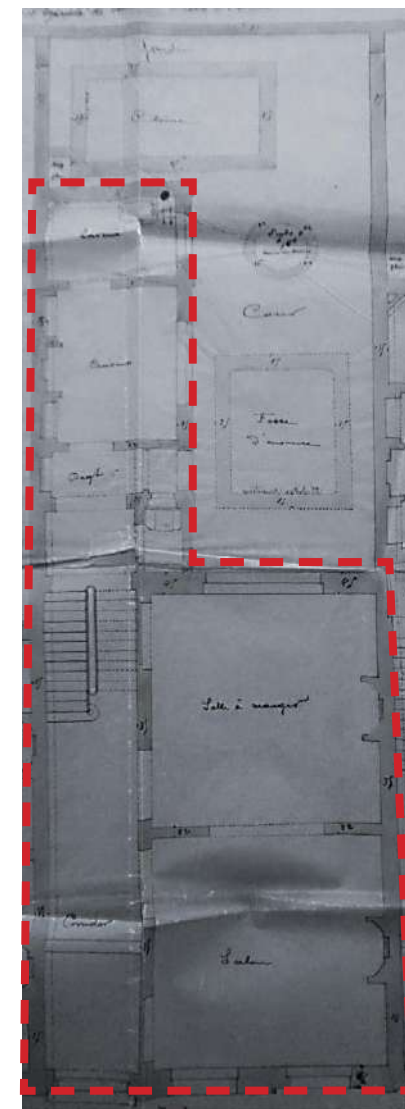
afb. 27: Eenheids-
bebouwing: gevel-
tekeningen van
woningen nrs. 3,4 en 5
© ARAT architecten.

02.03.02 STADSWONING 19DE-20STE EEUW

De woningen 3, 4 en 5 werden in 1914 ontworpen door Jozef Taeymans, een telg uit de beroemde Turnhoutse architectenfamilie. Hoewel de meeste woningen op het begijnhof gecategoriseerd kunnen worden binnen de typologie van het Kempisch woonhuis (van waaruit zij evolueerde), gaat dit niet op voor deze woningen. De plantypologie van woning nr. 5 vertoont sterke gelijkenissen met deze van de 19de- vroeg 20ste-eeuwse stadswoning. De stijl van de voorgevels zijn dan weer voornamelijk het gevolg van de toenmalige voorkeur voor de Vlaamse neo-rennaissance.

Hoewel de woning, wat betreft de interieurafwerking grotendeels werd aangepast, bleef de algemene planopbouw hetzelfde. Zoals de typische stadswoning uit deze periode heeft het huis langs één zijde een lange corridor, die wordt verlicht door het bovenlicht boven de voordeur. De trap bevindt zich in het tweede deel van de hal. Naast de gang bevindt zich een grote leefruimte (mogelijk aanvankelijk opgevat als twee woonkamers). Achter de hal bevindt zich een smalle uitbouw met de utilitaire ruimtes zoals de keuken, berging en badkamer.

Dwars door het huis (evenwijdig met de voorgevel) loopt een balk vanaf de gang in één stuk door de living. In de woonkamer is de balk echter niet meer zichtbaar door het verlaagde plafond. Het is niet duidelijk of de grote woonkamer aanvankelijk in twee gesplitst was. Er is in de ruimte nog slechts één sierhaard aanwezig, hoewel bouwsporen in de achterste kamer op de zolderverdieping de aanwezigheid van een tweede haard bevestigen.

afb. 28: Plan van de gelijkvloerse
verdieping van één van drie
identieke woningen ontworpen
door A. Ledoux in 1885 voor
de Koning Leopold Laan
welke onderdeel was van het
verkavelingsplan van Hoffman
voor de Citadel. BRON: Cedric
D'haese, Het 19de-eeuwse
herenhuis als ontwerpogave.
Inzichten in de burgerlijke
wooncultuur in Gent en haar
banlieue. 2011-2012.

HOOFDSTUK 03

INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN

03.01 ANALYSE GRONDPLAN

03.01.01 BESCHRIJVING

De woningen nrs. 3 tot 5 werden begin 20ste-eeuw gebouwd naar de typologie van de toenmalige 19de- vroeg 20ste-eeuwse stadswoning. Hierbij werd de hoofdstructuur van de woning opgesplitst in een zijdelingse gang, met daarnaast een grote woonkamer en in de achterbouw een keuken, berging , wasplaats en later ingepast in het bestaande volume: een badkamer. De inkomhal met traphal is aan de linkerkant van de woning gesitueerd. Het was belangrijk dat de traphal met natuurlijk licht verlicht kon worden, zo komt het dat de trap aan de achtergevel van de woning geplaatst werd. Op de tussenborden werd een venster geplaatst voor het natuurlijke licht.⁵ Verder bestaat de ruimteconfiguratie veelal uit een kamer aan de voorgevel, met een enfilade naar een tweede kamer die uitkijkt op de binnenkoer en toegang geeft tot de aanbouw. In elke kamer bevond zich normaal gesproken een haard in het midden tegen de gemene muur. In woningen nr. 3-5 is echter alleen de haard in de voorste ruimte bewaard gebleven, terwijl bouwsporen erop wijzen dat de tweede haard reeds is verwijderd. Daarnaast lijkt ook de tussenmuur met brede deur tussen de voorste en achterste kamer te zijn uitgebroken. Ondanks deze wijzigingen blijft de oorspronkelijke typologie van de planindeling grotendeels behouden.

De **kelder** behoort tot de oorspronkelijke vroeg 20ste-eeuwse kern van de woning. De mogelijkheid dat de kelder stamt uit een oudere fase en dat men deze heeft overbouwd is hier niet aan de orde omdat de omtrek te strak samen valt met de planindeling van het gelijkvloers en omdat de gebruikte materialen (troggewelven met ijzeren liggers) wijzen op een vroeg 20ste-eeuwse kelder. Bovendien is de kelder identiek aan die van huizenrij nrs. 3 en 4, opgetrokken tussen 1912-1914.

De **aanbouw** dateert ook uit de originele bouwphase (1912-1914) en is herkenbaar op de mutatieschets. Dit vroeg-20ste-eeuwse volume deelt een gezamenlijk zadeldak met de aanbouw van de naastgelegen woning nr. 4. Later werd de aanbouw uitgebreid met een extra berging onder zadeldak, die geen erfgoedwaarde heeft en toebehoort aan het achterliggende perceel.

De **eerste verdieping** is onderverdeelt in twee kamers en de traphal. Aanvankelijk was elke kamer voorzien van een haard, in de achterste kamer is deze reeds uitgebroken, zichtbaar aan het bouwspoor in de plankenvloer.

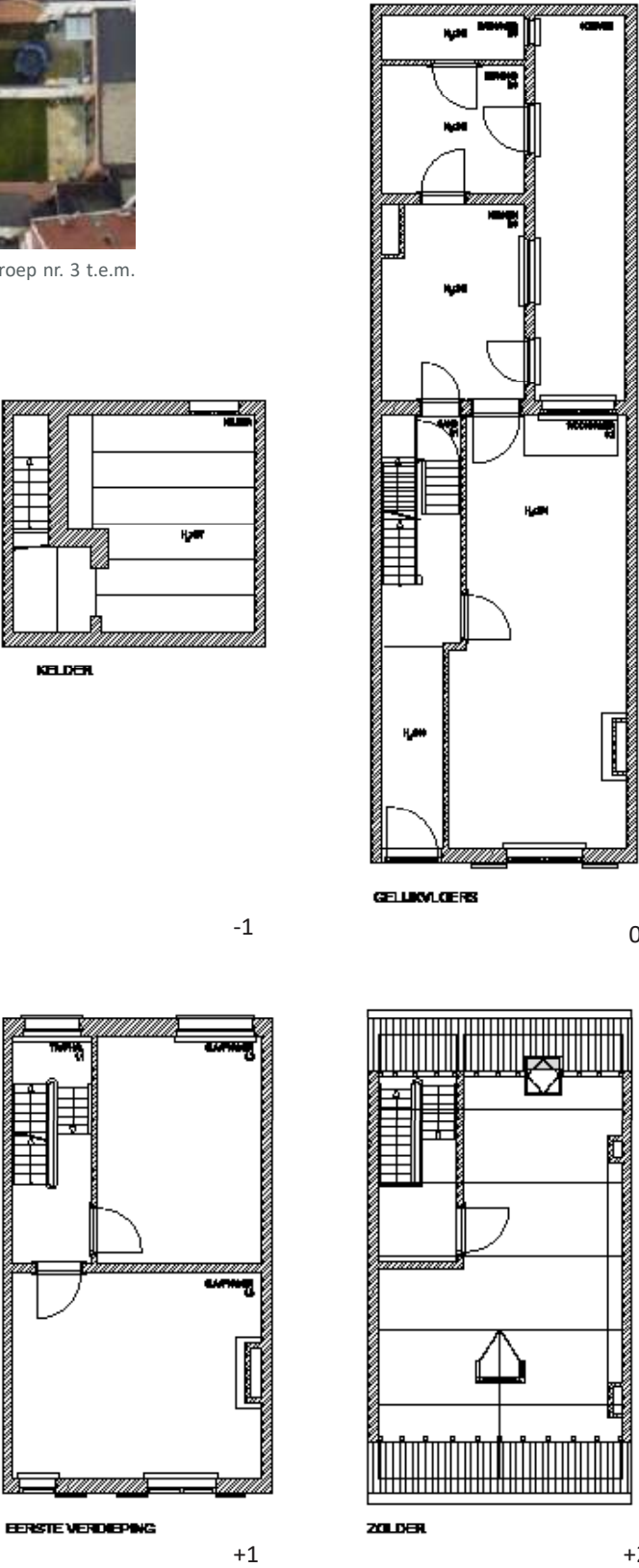
03.01.02 APPRECIATIE

- Het bouwvolume (hoofdvolume met lange aanbouw en koer) uit 1912-1914 moet maximaal bewaard blijven. De ruimteconfiguratie is sinds 1914 grotendeels intact gebleven. De aanpassingen zijn beperkt, op enkele uitzonderingen na, zoals de vermoedelijke verwijdering van de tussenwand met ensuite deur tussen het salon en de eetkamer op de begane grond, evenals het wegbreken van de haard in de achterste ruimte op zowel de begane grond als de verdieping.
- Het trappenhuis van kelder tot zolderverdieping is een waardevol element en gemakkelijk begaanbaar en moet dus behouden blijven, zowel inplanting als materiaal.
- I.v.m. muuropeningen: indien er nood zou zijn aan wat meer onderlinge openheid moet men hier zeer omzichtig en gedoseerd met omspringen: een begijnhofwoning is nu eenmaal geen loft en het is juist één van de karakteristieken dat dergelijke woningen bestonden uit afzonderlijke kamers (die makkelijker te verwarmen waren). Het heeft dus geen zin om muren te vervangen door kamer-overspannende liggers: op die manier verminkt men onherroepelijk de aanwezige kamerindeling. En zelfs indien deze indeling niet bruikbaar zouden zijn naar hedendaagse maatstaven, moet men bij een aanpassing steeds trachten om zoveel mogelijke aanknopingspunten met de oorspronkelijke toestand te behouden. Indien men twee kamers ruimtelijk met mekaar wil verbinden moet men bv. opteren voor een doorbraak in de muur i.p.v. een volledige kamerbrede uitbraak van de wand, zoals dat vermoedelijke gebeurde tussen het salon en eetkamer. In geval van een opening blijven de contouren van de oorspronkelijke kamerindeling immers nog afleesbaar.

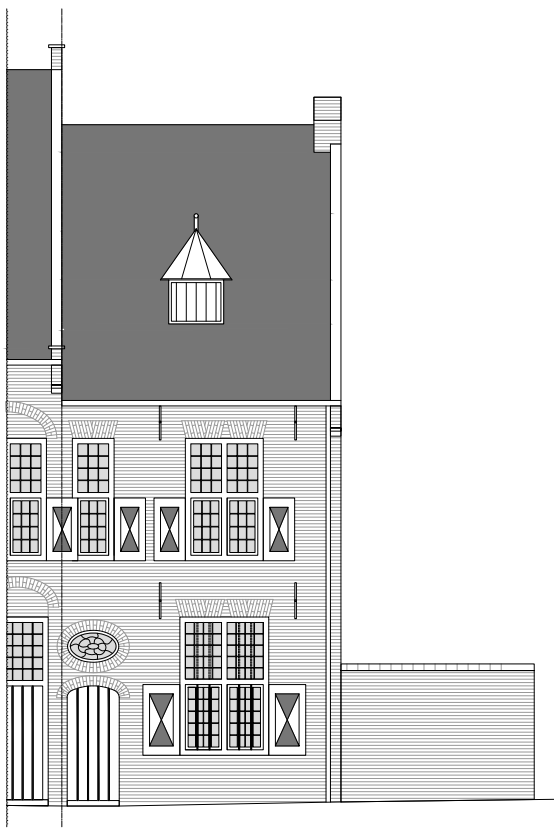
5 C. D’haese (2010-2011), Het 19e eeuwse herenhuis als ontwerpogave. Inzichten in de burgerlijke wooncultuur in Gent en haar banlieue (ongepubliceerd eindwerk), Universiteit Gent, Faculteit Ingenieurswetenschappen en Architectuur, p. 135.

afb. 29: Luchtfoto: 2013-2015 van woningsgroep nr. 3 t.e.m. 5 © Geoportaal.

afb. 30: Grondplannen van woning nr. 5 © ARAT architecten.

03.02 EXTERIEUR

03.02.01 DAK

(1) Beschrijving

De hoekwoning is twee travéeën breed en heeft twee bouwlagen onder een doorlopend zadeldak. Het zadeldak is aan de pleinkant bedekt met kleine natuurleien en aan de achterkant met stormpannen. Het dak is bekroond met nokken in rode gebakken aarde. De overgang t.o.v. het pannendak naar de blinde zijgevel is bedekt met loden slabben. Het zadeldak beschikt aan de voorgevel over één overdakse schouw en een dakkapel met luik, terwijl de achtergevel is voorzien van twee kleine dakvlakramen. Deze dakvlakramen zijn nog authentieke vroeg-20e-eeuwse exemplaren, bestaande uit tweedelige ramen met een gietijzeren frame.

De uitkragende dakrand wordt ondersteund door geprofileerde groen geschilderde houten gootkepers afgewerkt met houten beplanking en afgeboord met een zinken hanggoot die op de gootkepers werd bevestigd met verzinkte ijzeren goothaken met sierklem.

(2) Appreciatie

Deze dakbedekking in natuurleien en dakkapellen aan de voorgevel komt slechts zeer sporadisch voor in het Turnhoutse begijnhof en in dat opzicht is het waarschijnlijk een bewuste keuze geweest is van Taeymans om het monumentaler karakter van deze groep te onderstrepen t.o.v. de veel bescheidener oudere woningen elders in het begijnhof. Integraal behoud van natuurleien bedaking aan voorgevel en pannenbedaking aan achtergevel, inclusief dakkapel, vroeg 20ste-eeuwse dakvlaklichten, overdakse schouw en overkragende dakrand.

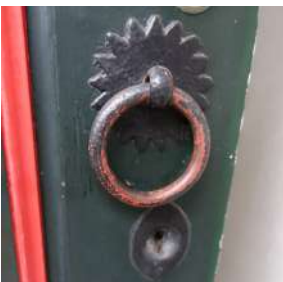
03.02.02 VOORGEVEL

(1) Beschrijving

De voorgevel bestaat uit baksteenmetselwerk dat in kruisverband gemetst is. Er werd gekozen voor een genuanceerde rood-bruine handvormsteen. De voegen zijn platvol ingevoegd met beigekleurige kalkmortel. Alle openingen werden ingekaderd in een wit geschilderde blokkozijn-kader met hierboven een gemetselde ontlastingsboog. Taeymans ontwierp de woning volgens de reeds aanwezige elementen van het begijnhof. Er werd gebruik gemaakt van twee kruisvormig ingedeelde ramen, één kloosterkozijn en een beplankte voordeur met bovenlicht met oculus met glas-in-lood. De ramen zijn onderaan voorzien van opendraaiende raamvleugels, zwart geschilderd tralies en een uitgefreesde aanslagrabat voor de houten luiken die gemonteerd werden op de kozijnkader. In de vaste bovenlicht-kaders werd de beglazing aan de buitenzijde van het gevelvlak geplaatst. Alle vensters zijn voorzien van glas-in-lood-panelen die vast gehouden worden door zwart geschilderde smeedijzeren roeden aan de binnenkant, waarvan nog enkele met authentieke betrokken beglazingen. De invulling van de donkergroene houten luiken werd beschilderd met een rood zandloper-motief op een witte achtergrond. Linksboven de inkomdeur is een restant bewaard van een trekbel. De begijnhofwoningen kregen ook allemaal een huisnummer, dit plaatje hangt nog steeds rechtsboven naast de voordeur. De geveltravee wordt benadrukt door sobere zwart geschilderde smeedijzeren gevelankers ter hoogte van elke binnenvloer. De woning heeft geen plintstrook of kroonlijst, zoals veelvoorkomend is in het Turnhoutse begijnhof, maar een overkragende dakrand.

(2) Appreciatie

De gevelordonnantie dient behouden te blijven. Belangrijk voor deze woning is het integraal behoud van de samenhang met de andere woningen nrs. 3 en 4. Het gaat om één bouwproject en het is belangrijk om deze bewuste vroeg 20ste-eeuwse eenheidsarchitectuur te respecteren, vooral omdat die aansluit bij het materiaalgebruik, vormgeving van het Turnhouts begijnhof. De gevelcompositie, krijgt door de samenhang met de naastliggende woningen, waarvan nr. 4 uitgewerkt als het “corps de logis”, een eerder monumentaal karakter, iets wat eerder atypisch is in het begijnhof. Juist omwille van dat afwijkend patroon in combinatie met het hanteren van een aantal standaarddetails van dit begijnhof is deze woningen groep

afb. 31: Deurkruk

afb. 32: Beigekleurige kalkmortel.

afb. 33: Luikbeslag.

afb. 34: Bovenlicht met oculus.

afb. 35: Achtergevel en aanbouw.

afb. 37: Aanbouw en ommuurde binnenkoer.

afb. 38: venster niet zichtbaar vanuit exterieur door aanbouw.

afb. 36: Schrijnwerk van de achtergevel en aanbouw.

te beschouwen als boeiende vroeg-20ste-eeuwse her-interpretatie van de traditionele begijnhofwoning. Deze samenhang moet behouden blijven en elke mogelijke wijziging aan één van de gevel-elementen moet in harmonie én strikte vormelijke gelijkheid zijn met deze “groep”.

Het primaire materiaalgebruik, namelijk baksteen en hout, komt voor in nagenoeg alle woningen van het begijnhof. Dit moet dus ook gerespecteerd worden teneinde de uniformiteit te bewaren. Belangrijke elementen zijn ook het nog intact beige-keurige kalkmortel, behouden schrijnwerk van de inkomdeur met bovenlicht en de glas-in-lood kruisvensters en kloosterkozijn, de getrokken beglazing, de luiken, de trekbel en het origineel huisnummer.

Het gebruik van rode verf in combinatie met rood is nergens te achterhalen als een bewuste keuze van Taeymans en het lijkt eerder twijfelachtig of dit de initiële keuze is geweest maar eerder een latere aanpassing die verwijst naar andere voorbeelden elders. Dit kleurenpalet doorbreekt de karakteristieke “groen-wit”-combinatie van het Turnhouts begijnhof en moet dus op termijn zeker niet beschouwd worden als te handhaven erfgoedkenmerk. Wél moet men er op toezien dat in geval van een aanpassing, deze ook collectief wordt toegepast voor de drie woningen.

03.02.03 ACHTERGEVEL

(1) Beschrijving

De achtergevel van de woning kreeg een banaler en minder traditioneel uiterlijk, dat wel gebruikelijk is voor bouwwerken van de vroege 20ste eeuw. Er werd gebruik gemaakt van een meer rode machinale baksteen, geplaatst in kruisverband. De achtergevel is verlicht met wit geschilderde houten zesvlak-vensters onder een gedrukte segmentboog. Het kleine raam van de traphal is overspannen door een wit geschilderde houten latei in combinatie met de muurplaat. De gelijkvloerse ramen zijn groter en hadden aanvankelijk meer onderverdelingen dan de ramen van de verdieping. In deze woning werd het groot venster op de begane grond reeds vervangen met een vernieuwde dubbele deur. Onder de ramen zijn natuurstenen dorpels te zien die recht werden geprofileerd. De hoger doorlopende gemene muren worden net als in de voorgevel geaccentueerd door een uitspringend fragment ondersteund door een natuurstenen console. De gevel wordt bekroond door een eenvoudige houten wit geschilderde bakgoot, afgewerkt met een gemetste muizentand. De kelderopening voor de vernieuwde vleugel deur is afgedekt met een moderne glazen plaat.

(2) Appreciatie

De gevelordonnantie moet men in zijn geheel behouden ook al heeft deze achtergevel (zoals wel vaker bij dergelijke stadswoningen) een eenvoudigere vormgeving en werd er minder aandacht besteed aan een historiserende esthetiek omdat deze gevels niet als beeldbepalend werden beschouwd voor het publiek karakter van het begijnhof. Belangrijk zijn het integraal behoud van het originele vensterschrijnwerk, de gemetste muizentand en de houten kroonlijst. Voor alle aanpassingswerken aan het parement dient het gebruik van cementmortel vermeden te worden. Het primair materiaalgebruik moet strikt gerespecteerd blijven. De baksteen mag, in tegenstelling tot de zone op het koertje, niet gekalkt of geschilderd worden.

De gevel is onderdeel van een grotere groep gelijkaardige woningen. Belangrijk voor deze woning is het integraal behoud van de samenhang met de andere woningen 3, 4 en 5. Het ging om één bouwproject en het is belangrijk om deze bewuste eenheidsarchitectuur te respecteren. Deze samenhang moet behouden blijven en elke mogelijke wijziging aan één van de gevel-elementen moet in harmonie én strikte vormelijke gelijkheid zijn met deze “groep”. Concreet komt het er op neer dat de gevels bij voorkeur identiek moeten blijven qua materiaalgebruik, raamindeling en detaillering.

Het grote venster in de achtergevel werd reeds in het verleden vernieuwd met een vleugel deur naar een hedendaags type, met slecht beperkte karakteristieken van de originele exemplaren, waardoor de waarde gering is. Op langere termijn, als men ooit de vleugel deur zou wensen te vervangen, moet men wél vasthouden aan het karakteristieke oorspronkelijke model, de indeling en naar de oorspronkelijke kleurstelling, om de uniformiteit met de nevenliggende authentieke Taeymans-woningen te herstellen.

(1) Beschrijving

De blinde zijgevel is bekleed met kunststofleien. De gevel werd hoogstwaarschijnlijk als wachtgevel opgetrokken gezien de leemte die tussen woningen nr. 5 en 6 bevinden. De kunststofleien zijn een tijdelijke afwerking.

(2) Appreciatie

De bekleding in kunststofleien is niet waardevol. Indien de leemte niet wordt opgevuld, wordt bij voorkeur de latere bekleding verwijderd en het bakstenen metselwerk hersteld, zodat ze meer aansluit bij de karakteristieke baksteenarchitectuur van het begijnhof. Het aanbrengen van versieringen of bekledingen op de gevels, in welke vorm dan ook, wordt sterk afgeraden. Te allen tijde moeten de bijzondere kenmerken van het historische metselwerk gerespecteerd worden omdat deze elementen beeldbepalend zijn voor de gevels en bouwhistorische informatie verschaffen over de woning.

(1) Beschrijving

Tegen de hoofdbouw staat haaks op de achtergevel een bakstenen volume van één bouwlaag onder een zadeldak, opgetrokken in dezelfde bouwfase als het hoofdvolume, (1912-1914). Het bijgebouw vormt één geheel met de aanbouw van nr. 4. Het dakvlak werd gedekt met rode stormpannen. Er bevindt zich centraal een overdakse gemetselde schouw, waaruit twee recentere pijpen steken die geen erfgoedwaarde dragen.

Er werd gebruik gemaakt dezelfde rodere machinale baksteen als de achtergevel, geplaatst in kruisverband. De zijgevel is opengewerkt langs de koerzijde met twee beglaasde groen beschilderde paneeldeuren en één breed wit geschilderde houten driedelig-venster. Ter hoogte van de badkamer zit een bouwspoor van verdwenen deuropening onder een segmentboog, opgevuld met metselwerk met cementmortel en klein recent venster onder een betonnen latei. Het brede venster en de twee deuren zijn afgewerkt met een natuurstenen dorpels die recht werden geprofileerd en zitten onder een gedrukte segmentboog. De gevel wordt bekroond door een eenvoudige houten wit geschilderde bakgoot, afgewerkt met een gemetste muizentand.

(2) Appreciatie

Dergelijke haakse aanbouw onder zadeldak komt bij de ganse reeks van deze woningen voor en zelfs bij andere woningen. Het gaat uiteraard “maar” om aangebouwde bergingen/ keuken die op zich geen uitzonderlijke bouwhistorische waarde hebben. De aanbouw maakt wel één geheel uit met het hoofdgebouw en is om identieke redenen te behouden. Men kan stellen dat deze aanbouw in deze context perfect past en dat het niet aangewezen zal zijn om dit volume te vervangen door een ander type aanbouw. Bovendien is de huidige functionele invulling met keuken, berging en sanitair niet onlogisch in dit globaal plan.

De gevelordonnantie dient behouden te blijven. Typische details zijn het groen beschilderd schrijnwerk van de deuren, wit beschilderd vensterschrijnwerk met kleinhoutverdeling, de opgeklampte (later beglaasde) deur, de gemetste muizentand, de houten kroonlijst en het pannen zadeldak. Indien men een nieuwe opening wenst, dient men te kiezen voor de gedichte opening opnieuw te openen en voorzien van achterdeur naar historisch model. Voor alle aanpassingswerken aan het parament dient het gebruik van cementmortel vermeden te worden. Men moet er ook op letten dat men bij het hermeten het juiste verband gebruikt.

(1) Beschrijving

Naast de aanbouw ligt een lange, smalle binnenkoer van één travee breed, die zich uitstrekt over de volledige lengte van zowel de aanbouw als de extra aanbouw van de achterliggende woning. De koer wordt aan de andere zijden begrensd door een gemetselde tuinmuur, opgetrokken in baksteen en gemetseld in kruisverband met kalkmortel. Bovenaan is de muur afgewerkt met dekstenen. De tuinmuur wordt geritmeerd door bakstenen pilasters en bevat restanten van een witte kaleilaag. De koer heeft een authentieke bakstenen vloer en bevat twee gedichte hardstenen putdeksels en een regenafvoerrooster.

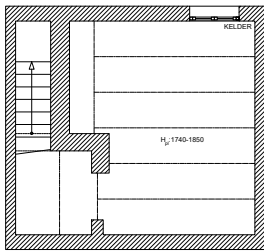
(2) Appreciatie

De bakstenen tuinmuur en kleine binnenkoer met bakstenen vloer met twee hardstenen putdeksels wordt als waardevol gequoteerd. Dergelijke bakstenen tuinen vind met op verschillende plaatsen terug in het begijnhof en hoort thuis bij de typologie van begijnhoftuinen. De gemetste tuinmuur moet men behouden en herstellen met gemetste pilasters.

afb. 39: Twee hardstenen putdeksels.

-1

afb. 40: Kelder: huidige toestand februari 2025.

03.03 INTERIEUR

03.03.01 KELDER

(1) Vertrek -1.1

Vloer

De keldertrap is een originele gemetste steektrap in rode baksteen. De optreden zijn bijgewerkt met cementmortel. De vloer is gecementeerd, vermoedelijk lag hier een bakstenen keldervloer, gelegd in halfsteensverband. In kelders van 19de- begin 20ste-eeuwse woningen werd dit materiaal systematischer gebruikt.

Wanden

De kelderwanden waren aanvankelijke afgewerkt met een wit beschilderde kalkpleister, welke op enkele plaatsen loskomt ten gevolge van opstijgend vocht in de muren. De muren werden echter met zwarte verf beschilderd. Naar de binnenkoer toe zit een kelderopening met authentiek kelderraam met twee houten wit beschilderde raamvleugels. Het keldergat werd buiten afgedekt met een glazen plaat om regeninfiltratie te vermijden.

Plafonds

Het plafond bestaat nog uit de originele troggewelven, steunend op stalen I-profielen. De troggewelven zijn opgebouwd uit bakstenen schalen en stalen I-profielen die naderhand werden afgewerkt met een dunne wit beschilderde pleisterlaag.

Appreciatie

Hoge erfgoedwaarde

Deze onderdelen van de kelder dienen met zekerheid behouden te blijven: troggewelven met stalen I-profielen, gemetste trap, gekalkte en wit beschilderde wanden en vensterschrijnwerk.

Geen erfgoedwaarde

De zwarte verflaag op de witte kalkselagen op de wanden en de gecementeerde vloer zijn betreurenswaardige ingrepen die geen erfgoedwaarde dragen. Bij voorkeur herstel van bakstenen keldervloer naar historisch model.

03.03.02 BEGANE GROND

(1) Vertrek 0.1 (gang - traphal)

De inkomhal is vooraan versmald tot een gang op maat van de voordeur en verbreedt ter hoogte van de toegangsdeur naar de woonkamer omwille van de trap.

Vloer

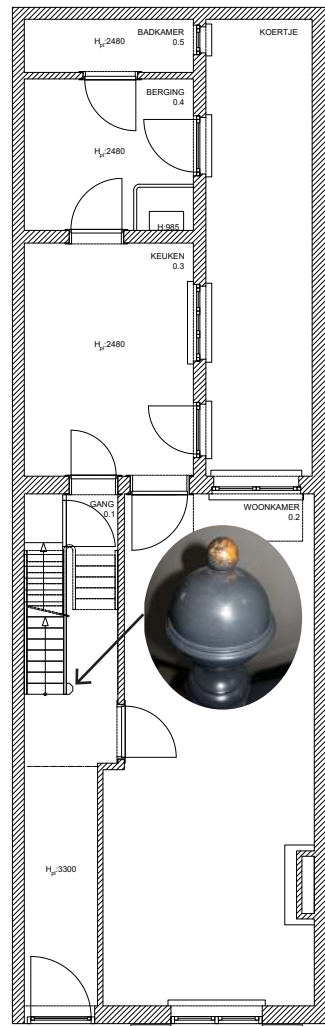
De vloer is afgewerkt met witte en zwarte tegels in dambordpatroon, iets wat vaak voorkomt in het Turnhoutse begijnhof. De tegels komen ook nog voor in woning nr. 4 wat er op wijst dat ze bij de renovatie van de woning werden behouden. Deze tegels kwamen in opgang vanaf de tweede helft van de 19de eeuw. Ze waren goedkoper maar minder slijtvast dan de keramische tegels. Ze komen veelvuldig voor in de begijnhofwoningen ter vervanging van keramische tegels of dure natuursteen. De vloer is afgewerkt met bijhorende zwarte geglazuurde keramieke plinten. In de keldertoeegang ligt boven het troggewelfje nog enkele authentieke rood gebakken plavuizentegels.

Wanden

De wanden zijn vlak bepleisterd en behangen met papier en daarna wit geschilderd.

Plafonds

Het plafond is vlak bepleisterd, zonder decoratief stucwerk en kooflijsten. Ter hoogte van verbreding van de gang is een bepleisterde balk te zien.

afb. 41: Plan begane grond
© ARAT architecten.

afb. 42: Begane grond, vertrek 0.1 traphal: huidige toestand februari 2025.

afb. 43: Begane grond, vertrek 0.2: huidige toestand februari 2025.

Schrijnwerk

De voordeur is een wit geschilderde paneeldeur, verdeeld in zes vlakken. Het hang- en sluitwerk langs de binnenzijde is origineel. Aan de binnenzijde is de deur tevens uitgerust met een authentieke brievenbus, afgesloten met gehamerd glas. Boven de deur zien we het origineel bovenlicht met oculus. Naar de woonkamer zit een gelijkaardige paneeldeur, verdeeld in zes vlakken met afgeschuinde profileringen en voorzien van authentiek beslag (deurkruk en sleutel). De deuren naar de keuken en kelder zijn beglaasde paneeldeuren, waarin het originele gehamerde glas behouden is. Ook deze deuren zijn uitgerust met het originele deurbeslag, inclusief deurkrukken en sleutels.

Trap

In het tweede deel van de gang bevindt zich de houten trap naar de verdieping. Deze bestaat uit twee rechte trapsteken, de trapbomen, balustertrapleuning met spijlen, gedraaide trappaal en traptreden, het geheel is zwart beschilderd. Op de bovenste bolversiering van de trappaal is nog een deel van de originele hout geverniste afwerkingslaag zichtbaar. Onder de trapsteek is de keldertrap afgesloten met een houten, wit geschilderde beglaasde wand met gehamerde ruiten. Waarvan alle originele ruiten zijn bewaard. De onderzijde van de trap werd afgewerkt met een kalkbepleistering op latwerk.

Appreciatie

Hoge erfgoedwaarde

Elementen die hier zeker behouden dienen blijven zijn de doorlopende trap, de beglaasde kelderwand onder de trapsteek, het schrijnwerk en de vloertegels. Alle deuren zijn te behouden: de originele voordeur met bovenlicht, de kelderdeur en de deuren naar de woonplaats en keuken. Bijzondere aandacht gaat naar het binnenschrijnwerk van de beglaasde kelderwand, waarvan de glasroeden en gehamerde ruiten belangrijke te behouden erfgoedelementen zijn. Dit geldt tevens ook voor de beglaasde binendeuren. De wanden dienen bij voorkeur bepleisterd blijven en in een lichte kleur geschilderd te worden.

Geen erfgoedwaarde

De zwarte overschildering van het trappenhuis is niet authentiek; hoogstwaarschijnlijk was de trap oorspronkelijk houtgevernist, zoals blijkt uit het resterende vernis op de bol van de trappaal. In woning nr. 4 is de houtgeverniste trappaal behouden, evenals de bruinrode kleur van de leuning, die mahoniehout imiteert. Het is aan te raden te onderzoeken of onder de zwarte verflagen in woning nr. 5 nog originele houtkleuren te vinden zijn, zoals bij de naastgelegen woning. De aanwezige behangpapieren dragen ook geen erfgoedwaarde.

(2) Vertrek 0.2 (samenvoeging voorste kamer en achterste kamer)

Via de gang leidt de eerste deur langs rechts naar een grote woonkamer. Het ging oorspronkelijk om twee aparte kamers die vermoedelijk met een grote ensuite deur waren verbonden. Hiervan is, buiten de balk in de gang, geen enkele aanduiding meer van afleesbaar. Aangezien het plafond werd bekleed met een verlaagd plafond met houten latwerk, werd de muur waarschijnlijk integraal uitgebroken.

Vloer

De vloer is afgewerkt met witte en zwarte tegels in dambordpatroon, iets wat vaak voorkomt in het Turnhoutse begijnhof. De tegels komen ook nog voor in woning nr. 4 wat er op wijst dat ze bij de renovatie van de woning werden behouden. De vloer is afgewerkt met bijhorende zwarte geglazuurde keramieke plinten.

Wanden

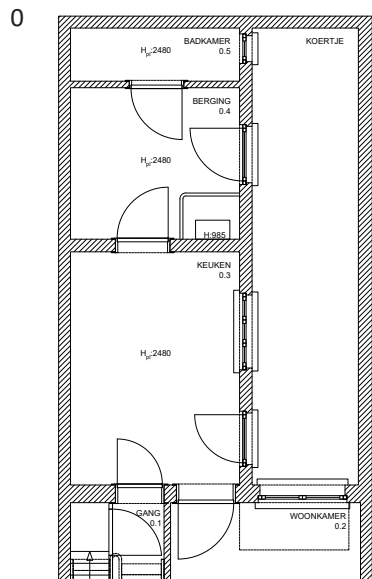
De wanden zijn vlak bepleisterd, behangen en wit beschilderd. Tegen de buitenmuur staat één schouw in de voorste kamer met versierde wit beschilderde houten schouwmantel met decoratief lijstwerk en consoles in empire stijl, daterend uit de originele vroeg 20ste-eeuwse bouwfase. De haardwand is reeds volledig dichtgemaakt en bepleisterd. Vermoedelijk stond er een tweede schouw in de achterste deel van de kamer die reeds is uitgebroken.

Plafond

Het plafond is bekleed met een verlaagd plafond met houten latwerk. Ter hoogte van de vensters is ongeveer de originele hoogte nog afleesbaar.

afb. 45: Begane grond, vertrek0.2: huidige toestand februari 2025: schrijnwerk

afb. 46: Plan begane grond: aanbouw © ARAT architecten.

afb. 44: Begane grond, vertrek 0.3 Keuken: huidige toestand februari 2025.

Schrijnwerk

De kamer bevat twee authentieke pandeeldeuren (naar de hal en keuken), verdeeld in zes vlakken, waarbij het authentieke deurbeslag ook is bewaard. Het grote venster aan de binnenkoer werd reeds vervangen met een vernieuwde dubbele deur.

Langs de voorzijde werden voorzetramen geplaatst achter het bestaande authentieke vensterschrijnwerk, dit om het thermisch comfort te verhogen. Het originele schrijnwerk bestaat uit twee openslaande raamkaders, ingevuld met glas-in-lood, te openen via een verwijderbare houten makelaar, en vast bovenlicht van glas-in-lood. Eveneens nog enkele ruiten zijn voorzien van authentiek getrokken beglazingen.

Appreciatie

Hoge erfgoedwaarde

Het vensterschrijnwerk, inclusief de getrokken beglazingen, is zeer waardevol en te behouden. Het systeem met een houten makelaar als raamsluiting is zeldzaam. Taeymans heeft dit aloude systeem overgenomen in zijn ontwerp om deze traditie niet te laten verloren gaan want hij had even goed espagnoetsluitingen kunnen gebruiken. Het plaatsen van voorzetramen is een goede oplossing maar men moet er wél rekening met houden dat de raamvleugels open kunnen en dat men ook de bovenlichten moet kunnen onderhouden langs de binnenzijde.

De **haard** in de kamer is te behouden, hoewel de haardwand werd dichtgemaakt. De schouwen met houten schouwmantels dienen desondanks behouden te blijven. De schouwhaard in empire stijl heeft op zich eigenlijk geen bijzondere bouwhistorische waarde. Maar zelfs indien men de haarden niet meer zou nodig hebben omwille van een vervangende centrale verwarming, mag er in geen geval geraakt worden aan de typologische opbouw. De schouwmantel en de haardomkadering moeten wél degelijk bewaard blijven als bouwspoor van de verwarming “per kamer” en als architecturaal centrum van het lokaal.

Elementen die hier zeker behouden dienen blijven zijn de originele paneeldeuren, het authentieke vensterschrijnwerk (aan de voorgevel), inclusief het beslag, de houten schouwmantel, de vloertegels en de authentieke planindeling.

Geen erfgoedwaarde

In het beheersplan werd aanbevolen om scheidingsmuren tussen twee plaatsen nooit volledig uit te breken zodat de oorspronkelijke ruimtelijke entiteiten op z’n minste summier afleesbaar zouden zijn. Het zou hebben volstaan om zijdelings toch ook nog een pilaster-restant van de muur te behouden. Daarnaast wordt ook geadviseerd om de schouwmantels steeds te behouden, zelfs indien ze niet meer gebruikt zouden worden. Het verlagen van de oorspronkelijke plafonds en een afwerking met houten planken zijn zowel bouwhistorisch als ruimtelijk storend en bijzonder a-typisch voor beginhofwoningen. De ingreep mag geenszins als definitief beschouwd worden. De recente vleugeldeur naar de binnenkoer toe draagt geen erfgoedwaarde. Hier werd een origineel venster vervangen met vleugeldeur die werd aangepast naar een hedendaags type, met slecht beperkte karakteristieken van de originele exemplaren. Op langere termijn, als men ooit de ramen zou wensen te vervangen, moet men wél vasthouden aan het karakteristieke oorspronkelijke model, de roede-indeling en naar de oorspronkelijke kleurstelling, om de uniformiteit met de nevenliggende authentieke Taeymans-woningen te herstellen.

03.03.03 AANBOUW

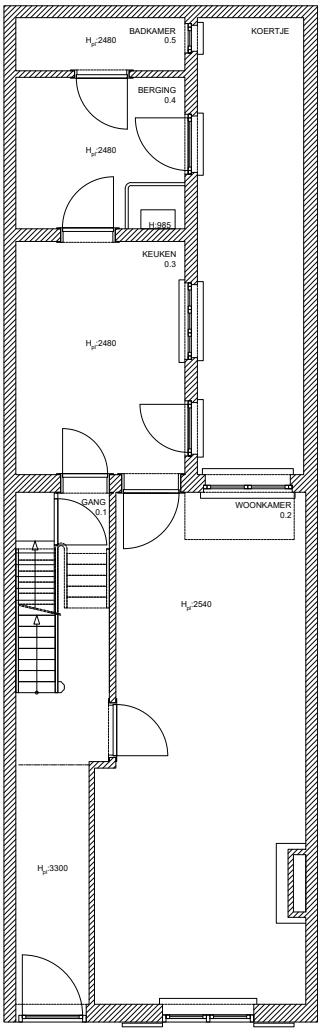
(3) Vertrek 0.3 (keuken)

Vloer

De vloer is afgewerkt met witte en zwarte tegels in dambordpatroon, afgewerkt met bijhorende zwarte geglazuurde keramieke plinten.

Wanden

De wanden zijn vlak bepleisterd. De hoekschouw, die vroeger tegen de scheidingsmuur met de naastgelegen woning stond, is verdwenen, maar de bovendakse schouw is behouden gebleven. Boven het keukenaanrecht is een nieuwe betegelde wand aangebracht met witte geglazuurde metrotegels.

afb. 49: Plan begane grond
© ARAT architecten.

afb. 48: Begane grond, vertrek 0.4 berging met
pompsteen: huidige toestand februari 2025.

afb. 47: Begane grond, gerenoveerde badkamer in aanbouw: huidige toestand februari 2025.

Plafond

Het plafond is verlaagd.

Schrijnwerk

De keuken wordt verlicht door een origineel vroeg 20ste-eeuws driedelig venster, het raambeslag is reeds vervangen. De keuken bevat één waardevolle beglaasde paneeldeur (naar de hal) met gehamerd glas en twee paneeldeuren, verdeeld met zes vlakken naar de berging en eetkamer. De achterdeur, een beglaasde deur met wit glas, is aan de buitenkant groen beschilderd.

Appreciatie

Deze aanbouw is wel oorspronkelijk (reeds terug te vinden op de mutatieschets van 1914) maar aantal van de elementen in deze keuken zijn reeds uitgebroken of vervangen en hebben geen authentieke waarde meer. De keuken is een recente ingreep en heeft geen enkele historische waarde, evenals de interieurafwerking van de betegelde wand en plafondafwerking. Het plafond werd net zoals bij de woonkamer verlaagd, ook hier is dit eerder een storende aanpassing.

Hoge erfgoedwaarde

De originele vloerbetegeling in dambordpatroon is ook hier bewaard, eveneens de natuurstenen tussendeurdorpels die in de deuropeningen liggen. De muren zijn bepleisterd en wit geschilderd. Het schrijnwerk is nog origineel, met name de twee beglaasde deuren, de paneeldeuren en het driedelig venster, inclusief het deurbeslag van de deuren is te behouden.

(4) Vertrek 0.4 (berging)

Vloer

De vloer is afgewerkt met witte en zwarte tegels in dambordpatroon, afgewerkt met bijhorende zwarte geglaazuurde keramieke plinten.

Wanden

De wanden zijn wit bepleisterd en vlak bepleisterd.

Plafond

Het plafond is verlaagd.

Schrijnwerk

Er is een originele beglaasde buitendeur en twee authentieke paneeldeuren (naar keuken en badkamer), inclusief authentiek beslag behouden bij de paneeldeuren.

Extra

In de hoek van het voormalige washuis is een authentieke pompsteen bewaard gebleven. Alle bijbehorende onderdelen dienen behouden te blijven, waaronder de vergaarbak, de smeedijzeren pomphendels, de koperen kranen, de wastafel van massieve blauwe hardsteen en de ingewerkte koperen afvoergarnituur.

Appreciatie

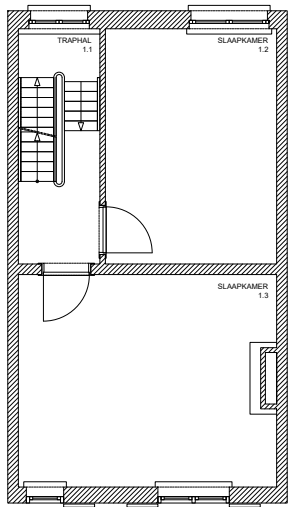
Hoge erfgoedwaarde

Elementen die hier zeker behouden dienen blijven zijn de pompsteen, de vloertegels en de deuren, inclusief origineel deurbeslag.

Geen erfgoedwaarde

Het plafond werd net zoals bij de woonkamer en keuken verlaagd, ook hier is dit eerder een storende aanpassing. Bij de pompsteen dienen moderne kranen te vervangen worden koperen kraan naar historisch model.

+1

afb. 53: Plan eerste verdieping
© ARAT architecten.

afb. 50: Verdieping: traphal & tussenbordes: huidige toestand februari 2025.

afb. 52: Verdieping: kamer 1.2: huidige toestand februari 2025.

afb. 51: Verdieping: vertrek 1.3: huidige toestand februari 2025.

(5) Vertrek 0.5 (badkamer)

De badkamer is reeds vernieuwd met nieuwe tegelvloer, betegelde wanden en verlaagd plafond. Er is een klein venster van recente makelarij met uitzicht op de binnenkoer. De badkamer is toegankelijk via een originele paneeldeur.

Appreciatie

Hoge erfgoedwaarde

Originele paneeldeur is te behouden, inclusief deurbeslag.

Geen erfgoedwaarde

De huidige vloertegels, betegelde wanden met nieuw klein venster en het verlaagde plafond hebben geen erfgoedwaarde.

03.03.04 EERSTE VERDIEPING

De trappenhal op de eerste verdieping geeft toegang tot twee kamers.

(1) Vloer

De grenen plankenvloer is op de volledige verdieping bewaard, inclusief de wit beschilderde houten plinten. Op de bordes is de plankenvloer echter zwart beschilderd. In naastgelegen woning nr. 4 is de donkerbruin gebeitste afwerkingslaag op de grenen planken bewaard, die een ensemble vormde met de donker gebeitste trapleuning. In de achterste slaapkamer is de plankenvloer onderbroken op de plaats waar de voormalige schouw stond en werd uitgebroken. Op deze locatie is tijdelijk een vloerplaat aangebracht.

(2) Wanden

De wanden zijn vlak gepleisterd, behangen en wit beschilderd. In de kamer aan de straatkant staat in het midden van de ruimte tegen de scheidingswand een eenvoudige schouwmantel, afgewerkt met een houten tablet. De haardwand is reeds volledig dichtgemaakt en bepleisterd. De schouwmantel is wit overschilderd.

(3) Plafonds

Vlakke bepleistering, vermoedelijk op houten latwerk, zonder kroonlijsten of enig decoratief stucwerk. Onderzijden van de trapsteken en bordessen zijn eveneens vlak bepleisterd.

(4) Trap

De originele houten trap met balustrade met gedraaide spijlen is bewaard. De trapboom, traptreden, leuning met spijlen en handgreep zijn echter zwart beschilderd.

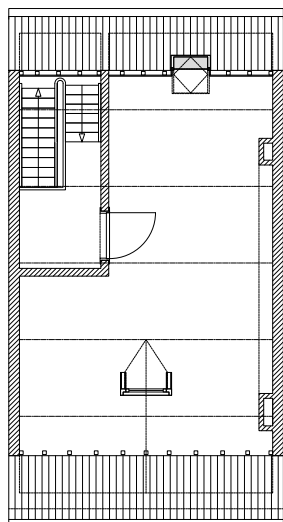
(5) Schrijnwerk

In de hal bevinden zich twee identieke wit geschilderde paneeldeuren van hetzelfde type als de paneeldeuren beneden, inclusief behouden deurbeslag.

Op de bovenverdieping bevinden er zich vier authentieke vensters, de vensters aan de voor- en achtergevel zijn verschillend van type. Aan de achtergevel zitten twee grote witgeschilderd getoogde zes-vlak vensters met een roedeverdeling. Het venster aan de traphal bevat twee openslaande vleugels, terwijl die van de slaapkamer twee openslaande vleugels bevat met vast bovenlicht en recent voorzien van een op maat gemaakte voorzetraam. Beide vensters bevatten nog authentiek beslag, te sluiten met espanjolets slot.

Het authentieke schrijnwerk van de twee vensters aan de straatkant is van hetzelfde type als die van de begane grond. Ze zijn aan de binnenkant voorzien van op maat gemaakt voorzetrampen. Het originele schrijnwerk bestaat uit twee openslaande raamkamers, ingevuld met glas-in-lood, te openen via een verwijderbare houten makelaar, en vast bovenlicht van glas-in-lood. Eveneens nog enkele ruiten zijn voorzien van authentiek getrokken beglazingen.

+2

afb. 55: Plan zolderverdieping
© ARAT architecten.

afb. 54: Zolderverdieping traphal: huidige toestand februari 2025.

(6) Appreciatie eerste verdieping

Hoge erfgoedwaarde

Te behouden elementen zijn: de schouw, de authentieke vensters (voor- én achtergevel) met vensterbeslag, getrokken beglazingen en ijzeren en houten roedes, de plankenvloer en de houten plinten, de paneeldeuren en de vlak bepleisterd plafonds.

De eenvoudige schouwhaard heeft op zich eigenlijk geen bijzondere bouwhistorische waarde. Maar zelfs indien men de haarden niet meer zou nodig hebben omwille van een vervangende centrale verwarming, mag er in geen geval geraakt worden aan de typologische opbouw indien men hun aankleding zou willen aanpassen. De schouwmantel en de haard - omkadering moeten wél degelijk bewaard blijven als bouwspoor van de verwarming “per kamer” en als architecturaal centrum van het lokaal.

Wat betreft de witte beschildering van de deuren, trappenhuis en schouwmantels: men zou bij een restauratie moeten nazien of deze verflagen origineel zijn of onder deze verflagen andere lagen terug te vinden zijn.

03.03.05 ZOLDER

(1) Zoldertrap 2.1

Vloer

In de traphal boven ligt de originele grenen plankenvloer zichtbaar. De plankenvloer is opnieuw zwart beschilderd (een latere ingreep).

Wanden

De wanden zijn vlak bepleisterd en wit beschilderd. Onderaan voorzien van eenvoudige houten plint, wit beschilderd.

Plafonds

Vlak bepleisterd plafond, ook het schuin dakdeel (vermoedelijk bepleistering op houten latwerk).

Trap

De traphal heeft dezelfde afwerking en appreciatie als de traphal van de verdieping en begane grond. Het houten trappenhuis is eveneens zwart beschilderd.

Schrijnwerk

De zolder is toegankelijk via een authentieke paneeldeur met origineel deurbeslag. De paneeldeur is echter voor een deel onderaan afgezaagd omdat het vloerpakket werd verhoogd. De hal wordt verlicht door een origineel daklicht. Het betreft een authentieke vroeg 20ste-eeuwse exemplaar met tweedelige dakramen met een gietijzeren frame.

Appreciatie

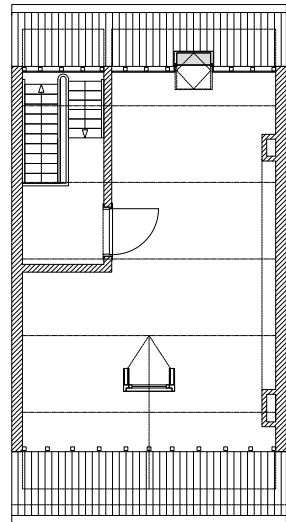
Hoge erfgoedwaarde

De trap en de bepleisterde afwerking van de wanden en plafond moeten behouden blijven. De originele plankenvloer met houten plint in de hal is te behouden, eveneens de bewaarde originele zolderdeur, inclusief beslag, en daklicht.

Geen erfgoedwaarde

De zwarte overschildering van het trappenhuis en de plankenvloeren vormen een betreurenswaardige ingreep en hebben geen erfgoedwaarde.

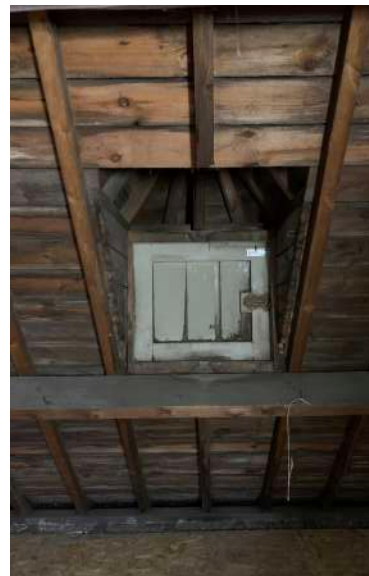
+2

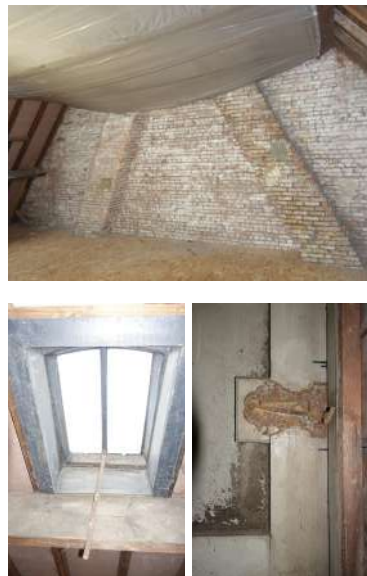
afb. 58: Plan zolderverdieping
© ARAT architecten.

afb. 57: Zolderverdieping, huidige toestand februari 2025.

afb. 56: Zolderverdieping, huidige toestand februari 2025.

(2) Vertrek 2.2 (zolderkamer)

Vloer

De vloer is 8 cm verhoogd, wellicht is de originele plankenvloer hieronder bewaard.

Wanden

De scheidingswanden en wanden rondom de traphal zijn opgetrokken uit baksteenmetselwerk en zijn nog met de originele kalkwitsel- en of pleisterlagen afgewerkt. Tegen de buitenmuur komen twee schouwkanalen samen aan de dakdoorgang tot één schouw met bovendakse schoorsteen. De schouwen bevatten onderaan meerdere dichtgemaakte toegangsluikjes om de schouw te reinigen. De bakstenen schouwkanalen zijn grotendeels ook nog met een witte kaleilaag afgewerkt. Het feit dat er twee rookkanalen samenkomen op de zolder bewijst namelijk dat er in de woning ook schouwen in de achterste plaatsen aanwezig waren.

Dakconstructie

Bij de 19de–vroeg 20ste-eeuwse woninggroepen is er blijkbaar geen gebruik van spanten maar dragen de gordingen van muur naar (tussen)muur. Dit is ook het geval voor begijnhofwoning nr. 5. Aan de straatgevel werden de authentieke vroeg 20ste-eeuwse kepers en bebording zichtbaar gelaten. Aan de achterkant werd de dakstructuur tussen de kepers recent geïsoleerd en met onderdakplaten opgevuld.

Schrijnwerk

De zolder is toegankelijk via een authentieke paneeldeur met origineel deurbeslag (onderzijde is wel afgezaagd bij verhoging van zoldervloer, een betreuenswaardige ingreep). In het schuindakvlak aan de achterzijde zit nog een originele vroeg 20ste-eeuwse daklicht met gietijzeren frame, aan de voorzijde zit een origineel dakkapel met houten luik, waarbij ook het authentieke beslag is bewaard, aangevuld met nieuw modern beslag.

(3) Appreciatie zoldervertrekken

Hoge erfgoedwaarde

Belangrijk is dat de muurbepreistering, de gemetste schouwen, oude vloerplanken in samenhang met de houten vloerkepers en het houten dakgebinte bewaard blijven.

- Te behouden elementen zijn: de gemetste schouwen, de originele bepleistering en kaleilagen, het schrijnwerk van de waardevolle zolderdeur inclusief deurbeslag, de dakkapel met houten luik en het ijzeren dakvlakvenster.
- De natuurlijke verlichting zal beperkt moeten blijven. Het inbrengen van meer daglicht ligt gevoelig: het ene dakraam aan de voorgevel kan men behouden, nieuwe dakkapellen bijplaatsen is niet toegelaten en zal niet vergund worden omdat de pleinzijde van het begijnhof als stadsgezicht én werelderfgoed is erkend. Eveneens vormt de bedaking een ensemble met de naastgelegen woningen nr. 3-4. Het is daarbij belangrijk dat de bestaande harmonie gerespecteerd wordt en één van de karakteristieken van het Turnhoutse begijnhof is dat de zolders op enkele spaarzame uitzonderingen na, niet uitgebouwd werden met dakkapellen of zwaar uitgebouwde dakvolumes. Langs de achtergevel kan men hier wél dakramen bijplaatsen en voldoende licht betrekken op de zolder. Enkel met dakvlakramen en een gezamenlijke aanpak voor de woningengroep.

Geen erfgoedwaarde

De verhoogde zoldervloer in plaatmateriaal is een storend gegeven. Bij toekomstige werken wordt bij voorkeur de plankenvloer hersteld. Dit geldt ook voor de plastieke afdekking die los onder het dak hangt.

HOOFDSTUK 04

BOUWFYSISCHЕ ANALYSE

04.01 EXTERIEUR

04.01.01 BEDAKING

Vanop de begane grond kan een beperkte analyse gemaakt worden van de staat van het dak. De leibedaking van aan de voorgevel van de woning verkeert in relatieve goede staat. Plaatselijk zijn er uitgezakte of verschoven leien die opnieuw gepositioneerd moeten worden. Sterk verweerde leien dienen vervangen te worden door soortgelijke exemplaren. Sterke mosgroei moet verwijderd worden. Controle van de nok en herstel van losgekomen nokonderdelen en de aansluiting van de dakbedekking. Daarnaast moeten de aansluitingen van de dakkapel aan de voorgevel worden geïnspecteerd, evenals de aansluitingen ter hoogte van de schouwen. Als de schouw niet meer gebruik zal worden kan men ze best dicht maken zodat er geen regeninslag voorkomt (indien dit nog niet is gebeurd, na te kijken).

Het pannendak aan de achtergevel verkeert in goede staat. Nazicht en herstel verzakking pannen, aansluiting dakbedekking en opgaand muurwerk. Herstellen houdt o.a. in de beschadigde en sterk verweerde pannen vervangen door soortgelijke exemplaren en nokpannen aanwerken met een kalkrijke mortel, bij voorkeur met toevoeging van een wapeningsvezel (bv. koehaar of een modern equivalent). De aansluitingen van de daklichten moeten worden nagezien. De verflaag van de kroonlijst is licht verschaald.

Het pannendak van de aanbouw is algemeen in goede staat, ter hoogte van het hoofdvolume is één pan verzakt die hergepositioneerd moet worden. Enkele gebroken nokpannen, te vervangen met identieke exemplaren. Ontmossen van de (nok)pannen waar nodig. Aangezien de schouw in de aanbouw is uitgebroken, heeft de recente schouwpijp geen functie meer en kan deze worden verwijderd. Indien de schouwpijp nog in gebruik is, bijvoorbeeld door de naastgelegen woning, dient deze te worden vervangen door een keramisch exemplaar dat beter aansluit bij de begijnhoftypologie. Indien de buis asbest bevat, is vervanging zeker noodzakelijk. De verflaag van de kroonlijst is erg verschaald met afbladerende verf als gevolg.

De kunststof regenwaterafvoeronderdelen wordt best vervangen door een duurzaam materiaal dat beter past bij het historische karakter van de begijnhofwoning, bijvoorbeeld zink.

Herstellen houdt o.a.

- Ontmossen van pannen/ natuurleien en verwijderen van plantengroei
- Het aansmeren van de eindpannen met cementmortel moet vermeden worden.
- Beschadigde en sterk verweerde pannen/leien vervangen door soortgelijke exemplaren en nokpannen aanwerken met een kalkrijke mortel, bij voorkeur met toevoeging van een wapeningsvezel (bv. koehaar of een modern equivalent)
- Nakijken en herstellen van aansluitingen van het dakvenster/ dakkapel
- Nakijken en herstellen van aansluitingen t.o.v. de schouw. Als de schouw niet meer gebruik zal worden kan men ze best dicht maken zodat er geen regeninslag voorkomt (indien dit nog niet is gebeurd, na te kijken)
- De goten en regenwaterafvoeren dient men tweemaal per jaar schoon te maken, zodat de regenwaterafvoer niet wordt belemmerd
- Nazicht en herstel van ijzeren daklichten aan de achterzijde.

04.01.02 VOORGEVEL

Het baksteenparament en het voegsel zijn in redelijke staat. Wel zijn er verschillende sterk uitgespoelde voegen: dit moet dus selectief worden hersteld. Belangrijk is gebruik van een juiste beigeleurige kalkmortel, materiaaltechnisch onderzoek zal nodig zijn voor de juiste samenstelling van het voegwerk te achterhalen. Zowel in de voor-als achtergevel zijn enkele barsten zichtbaar in het metselwerk die grotendeels verlopen via de voegen, waarvan enkele zijn opgevuld met cementmortel. Ook werden er enkele herstellingswerken uitgevoerd met cementmortel, voornamelijk dicht bij de grond (mogelijk problematiek met opstijgend vocht - indien nodig behandeling van muren tegen opstijgend vocht). Belangrijk is verwijderen van cementvoegen en cementeringen die schadelijk zijn voor het metselwerk en vervangen met juiste kalkmortel.

afb. 59: Gedegradieerd beigeleurig voegwerk, voorgevel.

afb. 60: Mosgroei op natuurleien.

afb. 61: Plaatselijk sterk uitgespoeld voegwerk (bovenaan) en hersteld voegwerk met cementmortel.

afb. 62: Uitgeschoven of gebroken (nok)pannen.

afb. 65: Plaatselijke afschilfering verflaag kroonlijst.

afb. 63: Herstellingen voegwerk met cementmortel.

afb. 64: Ingerot buitenschrijnwerk en afschilferende verflaag kroonlijst.

afb. 66: Scheur in bakstenen parament achtergevel, uitgespoeld voegwerk en ingevallen bakstenen tuinmuur.

afb. 72: Uitgespoeld voegwerk.

afb. 67: Uitgespoeld voegwerk.

afb. 68: Verroeste ijzeren onderdelen.

afb. 71: Gedegradeerde betonnen dekstenen.

afb. 70: Uitgespoeld voegwerk.

afb. 69: Uitgespoeld voegwerk en mosgroei.

De metalen onderdelen, zoals het mondstuk van de regenwaterafvoer, restanten van de trekbel, luik- en vensterbeslag en gevelankers zijn licht verroest en dienen op termijn een roestwerende behandeling te krijgen. Deze dienen regelmatig gecontroleerd te worden: indien de verflaag afbladdert moet deze opnieuw hernoemen worden.

04.01.03 ACHTERGEVEL

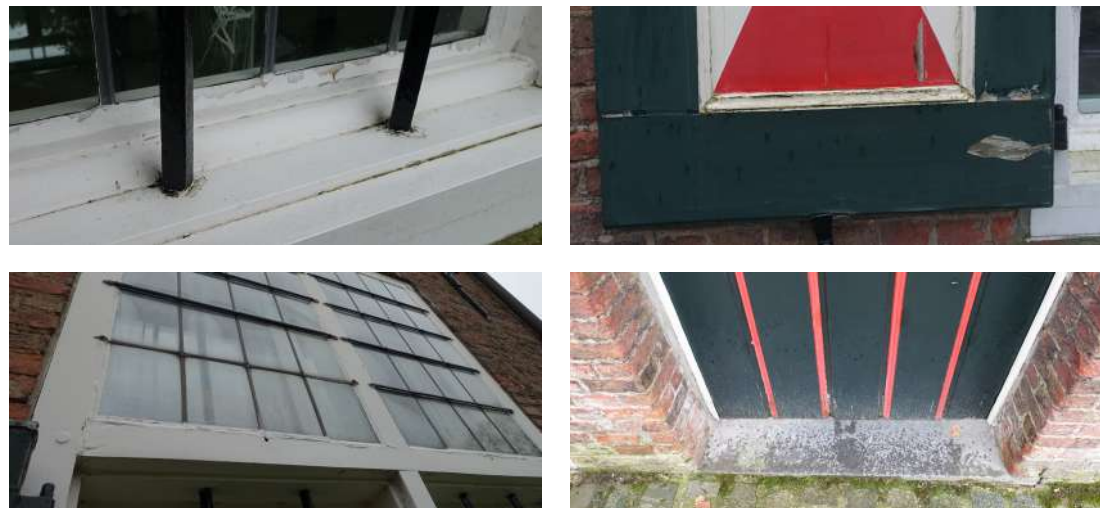
Over het algemeen is de achtergevel in goede staat: er zijn minder beschadigde bakstenen te bemerken en het voegwerk is grotendeels intact. Er zijn wel diverse oude scheuren slordig heropgevoegd met cementmortel. In de achtergevel is de schuine tracering van de scheuren eerder een aanwijzing dat er een differentiële zetting van de funderingen is langs woning nr. 5 die liep tot woning nr. 4. Deze scheuren zijn niet recent, maar dienen opgevolgd te worden. Indien deze opnieuw zouden scheuren is belangrijk dat herstel samengaat met een grondig onderzoek van de oorzaak van de scheurvorming: nazicht van de funderingen en indien daar niets kan aan gedaan worden, moeten de scheuren structureel worden hersteld door het metselwerk in de massa te herstellen en niet te beperken tot een oppervlakkig herstel van de voegen. De scheuren dienen ingebonden te worden en het voegwerk moet bij een restauratie systematisch nagekeken en op sommige plaatsen hersteld worden. Op enkele plaatsen werden herstellingen gebeurd met cementmortel. Dit moet men in de toekomst vermijden, beter gebruikt men kalk-cementmortel. Het is best mogelijk dat de zettingsscheuren er al van in het begin van de bouw waren omdat het gebouw werd ingeplant op de plaats van een totaal ander gebouw en men dus funderingen heeft moeten aanzetten op een geroerde bodem. In dat geval mag men er ook van uit gaan dat de zetting is gestabiliseerd en dat het kan volstaan om de massieven structureel te herstellen om schade door trillingen in de toekomst te kunnen voorkomen.

04.01.04 AANBOUW

Het baksteenparament is in redelijke staat, de voegen zijn sterk uitgespoeld en dienen hersteld te worden. Dit geldt ook voor slordig voegwerk met cementvoegen en cementeringen die schadelijk zijn voor het metselwerk. Belangrijk is gebruik van een juiste mortel en geen cementmortel dat gebruikt werd in het verleden voor herstellingen. Het gebruik hiervan moet men in de toekomst vermijden. Er moet gebruik gemaakt worden van kalk-cementmortel. De hardstenen vensterbank van het groot venster is gebroken. Plaatselijk zit een roestig restant in de binnenkoergevel. Momenteel heeft dit geen gevolgen maar ijzer kan tot zeven keer uitzetten en het steenwerk beschadigen. Indien roestige restanten geen functie hebben worden ze bij voorkeur verwijderd.

04.01.05 TUINMUREN

Het voegwerk van de tuinmuur is erg uitgespoeld en moet systematisch worden nagezien en hersteld. De muur buigt ook licht door, stabiliteit dient te worden gemonitord. De begroeiing tegen de gevels is te verwijderen of goed te onderhouden, waarbij men zeker de voegen moet nakijken om schade ten gevolge van ingroeïende planten en wortels te voorkomen. Het aanplanten van woekerplanten zoals klimop is te vermijden. Voor alle aanpassingswerken aan het parament dient het gebruik van te harde cementmortel vermeden te worden. Indien de betonnen dekstenen aan vervanging toe zijn kiest men beter voor een afdekking in dakpannen of aardegebakken tegels.

afb. 74: Ingerot houtwerk

afb. 73: Plaatselijke afschilfering verflaag schrijnwerk: vensters en buitenluiken, onderaan voordeur; gebroken beglazingen.

04.01.06 SCHRIJNWERK ALGEMEEN

Origineel schrijnwerk is bewaard aan de voor- en achtergevel en aanbouw. Gezien de bouwhistorische waarde van het bewaarde buitenschrijnwerk moet er getracht worden deze te behouden. In het algemeen is het schrijnwerk in het verleden relatief goed onderhouden, met uitzondering van enkele vensters waarvan het houtwerk erg rot is. Men zal rekening moeten houden met een gedetailleerd nazicht en punctueel herstel van aangetaste en verzwakte delen of volledig herstel naar historisch model. De verflagen schilferen plaatselijk af met versnelde verwerking van het hout tot gevolg. Het hang- en sluitwerk moet nagezien worden. Indien mogelijk moeten recentere uitvoeringen van de espagnoletten vervangen worden door authentiekere modellen.

Overzicht van het waardevolle schrijnwerk:

- Inkomdeur is in redelijke staat: lokaal te herstellen aan scharnier en onderzijde herschilderen
- Bovenlicht in goede staat, geen werken nodig
- Kruisvenster met luiken, begane grond: is slechte staat, voornamelijk binnenzijde: plaatselijke te herstellen/ Luiken vooral onderaan in slechte staat en plaatselijk te vervangen
- Vensters en luiken voorgevel, verdieping: in matige staat: te schilderen
- Dakkapel met houten luik: slechte staat: rotten onderdelen te vervangen, roestig beslag te behandelen
- Vensters achtergevel, verdieping: in slechte staat, te restaureren
- Gietijzeren dakvenster: slechte staat, te behandelen en te restaureren.
- Deuren aanbouw: matige staat, te herschilderen
- Groot venster aanbouw: houtwerk is rot, ook de verticale stijlen, wellicht in geheel te vervangen naar historisch model.

Onderhoudswerkzaamheden:

- Behoud en restauratie van origineel schrijnwerk (deuren, vensters en luiken)
 - Herstellen of vernieuwen van verweerd houtwerk naar historisch model
 - Vernieuwen van volledig verweerd raamschrijnwerk naar historisch model

Het originele schrijnwerk wordt onderzocht naar schade en houdbaarheid zodat in overleg met OE beslist kan worden of welke houten onderdelen vernieuwd dienen te worden voor een duurzaam herstel. Vensters met bijvoorbeeld een onderdorpel die houtrot vertoont en een slechte sluiting van raamvleugel heeft, kunnen zeker hersteld worden tot een opnieuw bruikbaar geheel. Hiervoor verwijzen we naar het afwegingskader m.b.t. historisch schrijnwerk dat gepubliceerd werd door Erfgoed. Indien het historisch schrijnwerk in een goede staat verkeert, dient het behouden en gerestaureerd te worden. Bij de restauratie van houten buitenschrijnwerk volstaat het vaak om de sterk aangetaste delen of het sterk verweerd hout te vervangen door gezond hout. Dat houdt meestal in dat voornamelijk onderdorpels, waterlijsten en de onderkanten van de verticale stijlen herschoend (selectief vervangen en ingewerkt m.v.v. houtlassen) worden. Op die manier kan een groot gedeelte van het historisch materiaal bewaard blijven. Als de aangetaste oppervlakte erg klein is en vrij oppervlakkig, is het mogelijk dit gedeelte tot aan het gezonde hout uit te frezen en de holte op te vullen met een twee componenten houtmassa. Het is dan wel erg belangrijk om door degelijk schilderwerk aan binnen- én buitenkant het hout te schilderen. Indien er sprake is van veel houtrot, waardoor restauratie niet meer mogelijk blijkt, dienen de mogelijkheden ter (geheel of gedeeltelijke) vervanging van het historisch schrijnwerk onderzocht te worden.

- Behoud van handgetrokken glas en andere waardevolle glassoorten.
- Vervangen van gebroken ruiten met hetzelfde type van beglazingen: bij herstelling van het glaswerk is het belangrijk om opnieuw getrokken beglazing te gebruiken.
- De stopverf van de beglazing bijwerken;
- Hernemen van verschaalde verflagen van schrijnwerk in correcte kleur en in dampdoorlatende verf
 - Na herstel van de ondergrond
 - Na goede voorbereiding van de ondergrond: schuren, afwassen en laten drogen
 - Historisch verantwoorde kleuren gebruiken, eventueel op basis van een vooronderzoek en de stopverf steeds mee schilderen.

afb. 75: Kelder: vochtplekken, roestige ijzeren liggers en afschilferende pleisterlaag, huidige toestand 2025.

afb. 76: Roestige ijzeren liggers en afschilferende pleister- en kaleilaag.

afb. 77: Keldervenster met roestig beslag.

afb. 80: Beschadiging scharnier inkomdeur.

afb. 78: Scheuren in pleisterlaag plafond.

afb. 79: Vochtplekken en beschadiging plint.

- Ontroesten en herschilderen van ijzeren onderdelen in correcte kleur en compatibele roestwerende verf (o.a. deurklink, luikduimen,...)
- Ontroesten van ijzeren bindroedes en ijzeren bindloodjes
- Onderhoud hang- en sluitwerk (ontroesten, schoonmaken, smeren, bijstellen,...)

04.02 INTERIEUR

04.02.01 KELDER

In de kelder is een verregaande roestschade ter hoogte van de stalen I-profielen van de troggewelven te bemerken. Ook het vensterbeslag is erg roestig. De stalen profielen in de kelder zijn diep geroest dat er sprake is van delaminatie. Hierdoor verzakken de gewelven, waardoor de bovenliggende vloeren mogelijk mee de beweging volgen. De egaliserende zandlaag tussen de vloer en de gewelfjes is reeds deels vervallen, wat te zien is aan de zandhoopjes onder bepaalde profielen. De kalkwitsellagen op de troggewelven zijn op enkele plaatsen losgekomen, eveneens het voegsel van de gemetste gewelfjes. De oxidatielaag dient zo snel mogelijk verwijderd te worden, zodat gecontroleerd kan worden of de stalen profielen het dragend vermogen nog kunnen garanderen. Wellicht moeten delen van de I-liggers vervangen of verzwaard worden.

Op de wanden en zelfs bakstenen keldertrap zijn er kleurverschillen en zoutuitbloeiingen ten gevolge van vochtproblematiek. Als gevolg van de vochtschade zijn de zwart beschilderde kalkverflagen op veel plaatsen reeds losgekomen. De gecementeerde vloer is een betreurenswaardige ingreep, bij voorkeur wordt deze hierboven gedekt met een rode plavuizenvloer (type van plavuizen die terug te vinden zijn boven het trapgewelf) of bakstenen vloer naar historisch model.

Te allen tijde moet vermeden worden dat historisch waardevolle kelders gereduceerd worden tot technische kruipruimtes.

Algemeen:

- Analyse en opvolging van degradatie troggewelven en stabiliteitsproblemen
- Vochtmetingen en monitoring om problemen in kaart te brengen
- Behandeling van muren tegen opstijgend vocht (indien nodig)
- Herstellen van kalkbepleistering wanden, gewelven, troggewelven
- Herschilderen met dampopen witte kalkverf
- Roestwerende behandeling van stalen elementen (I-profielen, beslag)
- Herstel van bakstenen keldertrappen
- Plaatsen van de plavuizenvloer/bakstenen vloer naar historisch model
- Nazicht en herstel houten schrijnwerk kelderopening
- Ruimte voorzien van goede ventilatie

04.02.02 BEGANE GROND EN EERSTE VERDIEPING

De interieurelementen verkeren algemeen in goede staat. Op de begane grond heeft men enkele vochtplekken die afwerkingslagen doen degraderen en enkele scheuren in het pleisterwerk. Het zijn voornamelijk storende ingrepen en recente bekledingen die de erfgoedelementen schaden.

(1) Plafonds

Algemeen bepleistering

Er bevinden zich enkele scheuren in het vlak bepleisterde plafond, o.a. in traphal, het achterhout van het trappenhuis en in de slaapkamers op de verdieping. De scheuren dienen punctueel hersteld te worden zonder dat alle bepleistering moet worden verwijderd. De scheuren dient men te herstellen met een compatibele pleister en het schilderwerk te hernemen met een verf die compatibel is met de ondergrond. Het (authentieke) pleisterwerk moet zoveel mogelijk behouden blijven. Herstellingen moeten gebeuren met traditionele materialen en technieken.

afb. 81: Scheuren in pleisterlagen (trappenhuis); zwart beschilderde trappaal.

afb. 82: Roestige authentieke sleutel.

afb. 83: Roestige inlaatbak pompsteen; scheuren en vochtplekken in slaapkamer boven

afb. 84: Uitgebroken schoorsteen, waarvan de opening is afgedekt met een plaat.

afb. 85: Scheur in pleisterwerk en uitneembare makelaar.

afb. 86: Scheur in panelen bij trappenhuis (zolderverdieping) en opening tussen plankenvloer - plint (slaapkamer).

Verlaagde plafonds

In het salon, de keuken, berging en badkamer zijn de plafonds voorzien van een verlaagd plafond. Verlaagde plafonds hebben geen bouwhistorische waarde en verstoren de ruimtelijkheid. Er wordt best vooropgesteld deze voorzichtig weg te breken met de nodige aandacht voor oudere plafonds die hierboven aanwezig kunnen zijn.

(2) Vloeren

Tegelvloeren

De authentieke cementtegels zijn algemeen in goede staat, dienen gereinigd en waar nodig hersteld te worden.

Houten vloeren

Op de verdieping zijn overal de grenen houten vloeren bewaard. Deze dienen integraal behouden te blijven. Waar de schouw is uitgebroken ligt een vezelplaat; een storende toevoeging. De plaat moet vervangen worden door grenen plankenvloer naar historisch model (zelfde materiaal en afmetingen als bestaande), met behoud van het bouwspoor van de verdwenen schouwelement.

(3) Muurafwerking

Door het behangpapier is de staat van de wanden moeilijk te bepalen. Het behangpapier is niet waardevol, mogelijk is hieronder nog originele bepleisterde binnenafwerking bewaard. Op enkele plaatsen komt het behangpapier onderaan lichtjes los wat wijst op vocht in de muren. In de ruimte van de berging zit een grote vochtplek in de hoek. De recente behangpapieren e.a. worden best weggenomen om het pleisterwerk te herstellen. Mogelijk is een behandeling van de muren tegen vocht nodig. De wanden/muren worden best terug afgewerkt met een eenvoudige keramieke plint (begane grond) en houten plint (verdieping). Bij elke ingreep moet de nodige aandacht uitgaan naar de stratigrafie van de afwerking, want het is best mogelijk dat er onder de recente afwerkingslagen nog oude behangpapieren of marmerimitatieschilderingen bewaard bleven. Dergelijke oude afwerkingslagen worden best gerestaureerd. Wanneer dit niet haalbaar blijkt, blijven ze best in situ bewaard en worden ze alvorens ze te bedekken met nieuw behang (o.d.) eerst beschermd met Japans papier.

(4) Afwerkingslagen

Veel van de oude houten interieurelementen zijn overschilderd, deels in witte verf – zoals de binnendeuren, oude buitendeuren, deuromlijstingen, vensters met hun beslag en de houten schoorsteenmantels – en deels in zwarte verf, waaronder het trappenhuis met trapbomen, treden, leuning en trappenbordes. Dit is een weinig passende afwerkingslaag. De afwerkingslagen van het trappenhuis en schoorsteenmantel maar ook het andere waardevolle schrijnwerk zouden op langere termijn hersteld kunnen worden naar een passendere kleurstelling. Er zou stratigrafisch kleuronderzoek uitgevoerd moeten worden om de oorspronkelijke kleurstelling te bepalen om zo tot een betere kleur- en materiaalkeuze te komen. (er kan namelijk ook gebruik zijn gemaakt van beits of houtimitatieschildering, zie bol trappaal)

(5) Binnenschrijnwerk

Behalve het herstel van de afwerkingslagen op de **deuren** is ook herstel van het authentieke deurbeslag aan de orde. Storend recent deurbeslag wordt best vervangen door nieuw beslag naar historisch model. Bij voorkeur wordt voor het nieuwe deurbeslag gekozen voor eenzelfde model als de andere paneeldeuren zodat ze een samenhang vertonen.

Het schrijnwerk van de **vensters** en de ijzeren glasroeden bevinden zich in redelijke staat. De witte verflaag aan de ijzeren roedeverdeling schilfert wel lichtjes af, ook de mastiek is verouderd. Storende overschilderingen van het beslag worden best verwijderd. Punctueel herstel van het binnenschrijnwerk en de vensters is nodig, alsook onderhoud van het hang- en sluitwerk (ontroesten, schoonmaken, smeren, bijstellen,...). Bij het kloostervenster aan de voorgevel ligt de afneembare makelaar op de grond, deze dient steeds wanneer het venster gesloten is, teruggeplaatst te worden.

De **trappen** zelf verkeren in relatieve goede staat. Punctueel herstel zal hier volstaan. Een preventief curatieve houtbehandeling is aangewezen voor het trappenhuis. Grote zorg moet gedragen worden voor de beglaasde kelderwand. Wanneer een

afb. 87: Scheuren en vochtplekken op pleisterlagen (zolderverdieping)

afb. 88: Erg roestig dakvlakvenster (zolder) en aangetaste bebording.

afb. 89: Aangetaste gordingen.

afb. 90: Zettingsscheur en gedegradeerde kaleilaag

gehamerde ruit breekt wordt dit best vervangen met beglazing van hetzelfde type en model. In de trappenhal op de zolder lijkt de verbinding tussen twee panelen van de trapboom los te komen. De scheur is wellicht ontstaan door houtwerking of veroudering. Hoewel geen direct gevaar, is herstel en onderhoud aanbevolen om verdere schade te voorkomen. Daarnaast is de trap op de begane grond enigszins ingezakt, waardoor de treden schuin oplopen. Het is noodzakelijk de stabiliteit van de trap te controleren, de oorzaak van de verzakking te onderzoeken en na te gaan of deze verder toeneemt. Bovendien moeten de draagstructuur en bevestigingspunten worden geïnspecteerd op houtrot, slijtage of andere schade.

(6) Pompsteen

De pompsteen verkeert over het algemeen in goede staat, maar het ingewerkte koperen afvoergarnituur vertoont lichte roest. Restauratie is nodig om de historische waarde te behouden, met behoud van alle originele onderdelen: de vergaarbak, smeedijzeren pomphendels, koperen kranen, massieve blauwe hardstenen wastafel en afvoergarnituur. De twee moderne kranen zijn te vervangen door koperen kranen naar historisch model, zoals het bewaarde origineel.

(7) Schoorsteenmantels

De schouwen bevinden zich in goede staat, op termijn punctueel herstel van houten schouwmantels en het herstel van de kleurstelling.

04.02.03 ZOLDER

Alle houten structuren moeten nagezien worden, preventief en curatief behandeld worden tegen insecten en schimmels, ook al werd het dak al vernieuwd. De gordingen, kepers, bebording en nokbalk moeten worden nagekeken op aantasting. Plaatselijke vertonen enkele gordingen aan de koppen en bebording sporen van aantastingen, mogelijk ook oudere aantastingen. De gordingen en nokbalk moeten ook zeker op de koppen punctueel gecontroleerd worden om zeker te zijn dat ze niet t.g.v. vochtdoorslag aangetast zijn. Het houten dakgebinte dient gemonitord te worden op houtaantastingen. De zolder dient men regelmatig te stofzuigen en te ontstoffen zodat nieuwe hoopjes boormeel opvallen. Er hangt een plastieke afdekking los onder het dak. Door plooiën en onvolledige bevestiging biedt ze geen volledige afdichting. Indien men de zolder wilt isoleren zijn hier betere methodes voor (zie afwegingskader dakisolatie van Erfgoed).

- langs buiten: plaatsing van een sarkingdak indien mogelijk en in lijn met de naastliggende woningen
- langs binnen: voorzien van isolatie tussen waardevolle kepers die zichtbaar moeten blijven
- langs binnen: voorzien van isolatie tussen de (niet-waardevolle) kepers en afdekken met een dakbebording

De scheidingsmuren en binnen- en buitenwanden van de traphal hebben nog de oude bepleistering en zijn wit gekalkt. Barsten in het pleisterwerk en het metselwerk dienen hersteld en ingebonden te worden. Punctueel herstel van de afwerkingslagen en opnieuw wit kalken van het opgaand muurwerk, met traditionele materialen en technieken. Op enkele plaatsen werden herstellingswerken aan de bepleistering uitgevoerd met cementering. De cementering dient men te verwijderen en te herstellen. Het aansmeren met cementering moet men in de toekomst vermijden. Het opgaand metselwerk wordt op termijn bij voorkeur opnieuw gekaleid. Als men de schouwen toch niet meer gebruikt kan men deze best bovendaks dichtmaken (indien dit nog niet gebeurd is), gezien de schade die de insijpelende regen kan veroorzaken aan het metselwerk van de schouwen.

Punctueel herstel van het schrijnwerk en onderhoud hang- en sluitwerk (ontroesten, schoonmaken, smeren, bijstellen,...). Het dakvlakvenster aan de achtergevel is licht verroest en dient ontroest en behandeld te worden. Eveneens het roestig luikbeslag van de dakkapel dient behandeld te worden.

De plankenvloer bevindt zich zover zichtbaar (in hal) in goede toestand hoewel de staat niet helemaal kon onderzocht worden door verhoogde vloer in de grote zolderkamer. Bij toekomstige herstellingswerken wordt deze best weggenomen. Lacunes in houten vloeren aanvullen met planken naar historisch model, met behoud van bouwsporen. Wanneer deze ingreep toch noodzakelijk blijkt voor isolatie van de zoldervloer gaat de voorkeur uit naar isolatie plaatsen onder de plankenvloer.

HOOFDSTUK 05

SYNTHESE WAARDESTELLING

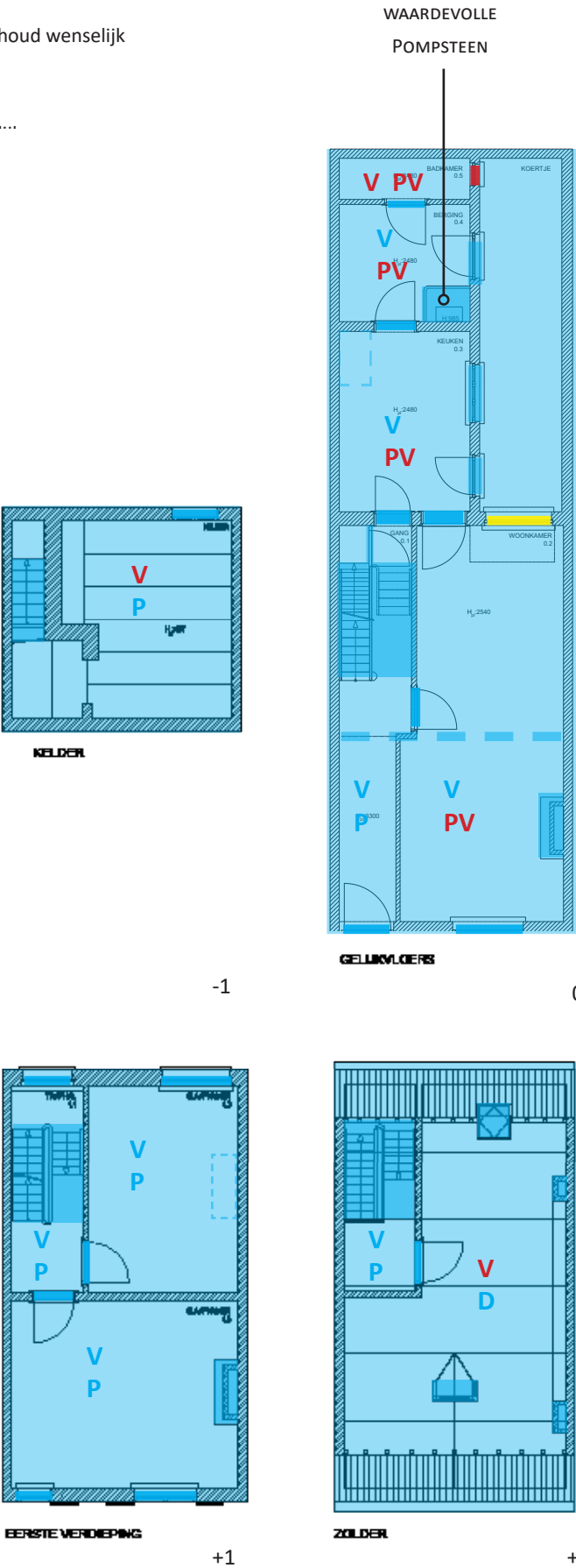
Hoge erfgoedwaarde: behoud noodzakelijk

Positieve erfgoedwaarde: behoud wenselijk

Indifferente erfgoedwaarde: aangepaste vervanging mog

Geen erfgoedwaarde & be elementen dienen verwijderd of vervangen te worden

- V Waarbepaling vloer
- P Waarbepaling plafond
- D Waarbepaling dakgebinte
- PV Verlaagd plafond

afb. 91: Grondplannen van woning nr. 5 © ARAT architecten.

Elementen in het blauw ingekleurd zijn ruimtes, gevels, muurmassieven en interieuronderdelen met grote erfgoedwaarde uit de vroeg 20ste-eeuwse bouwfases. In deze ruimtes zijn verschillende authentieke interieurelementen aanwezig en/of bleef de ruimteconfiguratie nagenoeg ongewijzigd bewaard. Blauw ingekleurde elementen zijn beeldbepalend voor het gebouw en moeten in functie van het behouden van de erfgoedwaarde van het gebouw bewaard of in geval van aanpassing ondubbelzinnig afleesbaar blijven. De groen ingekleurde elementen hebben een positieve erfgoedwaarde, wat wil zeggen dat de elementen bijdragen aan de architectuurhistorische waarde van het gebouw en/of de ensemblewaarde van het interieur maar veranderingen hebben ondergaan. Met dergelijke elementen wordt behoedzaam omgegaan en aanpassingen dienen met respect te gebeuren. Elementen met een gele inkleuring hebben geringe erfgoedwaarde. Door de vele veranderingen hebben ze ingeboet aan authenticiteit. Het aanpassen van deze elementen moet gebeuren met respect voor de elementen met grote erfgoedwaarde. Elementen in het rood ingekleurd hebben geen erfgoedwaarde tot beeldverstorend en worden bij voorkeur verwijderd of vervangen om de erfgoedwaarde te herstellen.

Grote erfgoedwaarde

- Bewaard hoofdvolume met aanbouw (uit 1912-1914) onder zadeldak, bedekt met natuurleien (voorgevel)/ Vlaamse pannen (achtergevel, aanbouw) en ommuurde binnenkoer
- Bewaarde gevelordonnantie voor- en achtergevel, in samenhang met de andere woningen 3 t.e.m. 5
- Bewaarde eenheidsarchitectuur (woningen nr. 3 t.e.m. 5), met integraal behoud van schrijnwerk inkomdeur met bovenlicht, vensters met oude roede-verdeling/ glas-in-lood, getrokken beglazingen, vensterluiken, traliewerk, blauwe hardstenen dorpels, restanten trekbel, muurankers, dakoversteek op klossen, bakstenen zaagtandfries en beige-gekleurde voegmortel
- Behoud van typologische aanbouw onder zadeldak met rode Vlaamse pannen
- Bewaarde ruimteconfiguratie (kelder; begane grond; verdieping en zolder)
- Bewaarde vroeg 20ste-eeuwse dakstructuur met houten dakkapel en twee gietijzeren dakvlaklichten
- Vroeg 20ste-eeuwse houten trappenhuis, inclusief versierde trappaal en balusterleuningen met spijlen, bordes met plankenvloer en bepleisterd onderhout en glazen trapwand met gehamerde ruiten (aan kelder)
- Originele kelderruimte met bakstenen trap, troggewelven en keldervenster
- Authentieke pompsteen
- Originele houten schouwmantels in empire stijl of eenvoudige vormgeving & schoorsteenkanalen
- Originele paneeldeuren met/ of zonder bewaard deurbeslag (o.a. scharnieren, deurkrukken, sleutelplaats en sleutel) en deuromlijstingen
- Originele vensters, inclusief raambeslag met espagnoletsot, ijzeren galsroeden en getrokken beglazingen
- Originele plankenvloeren (verdieping, zolder en trappenhuis)
- Originele bakstenenvloer (binnenkoer) met behoud van natuurstenen putdeksels
- Originele afwerkingslagen in kalkpleister of kalei (wanden)
- Vlak bepleisterde plafonds

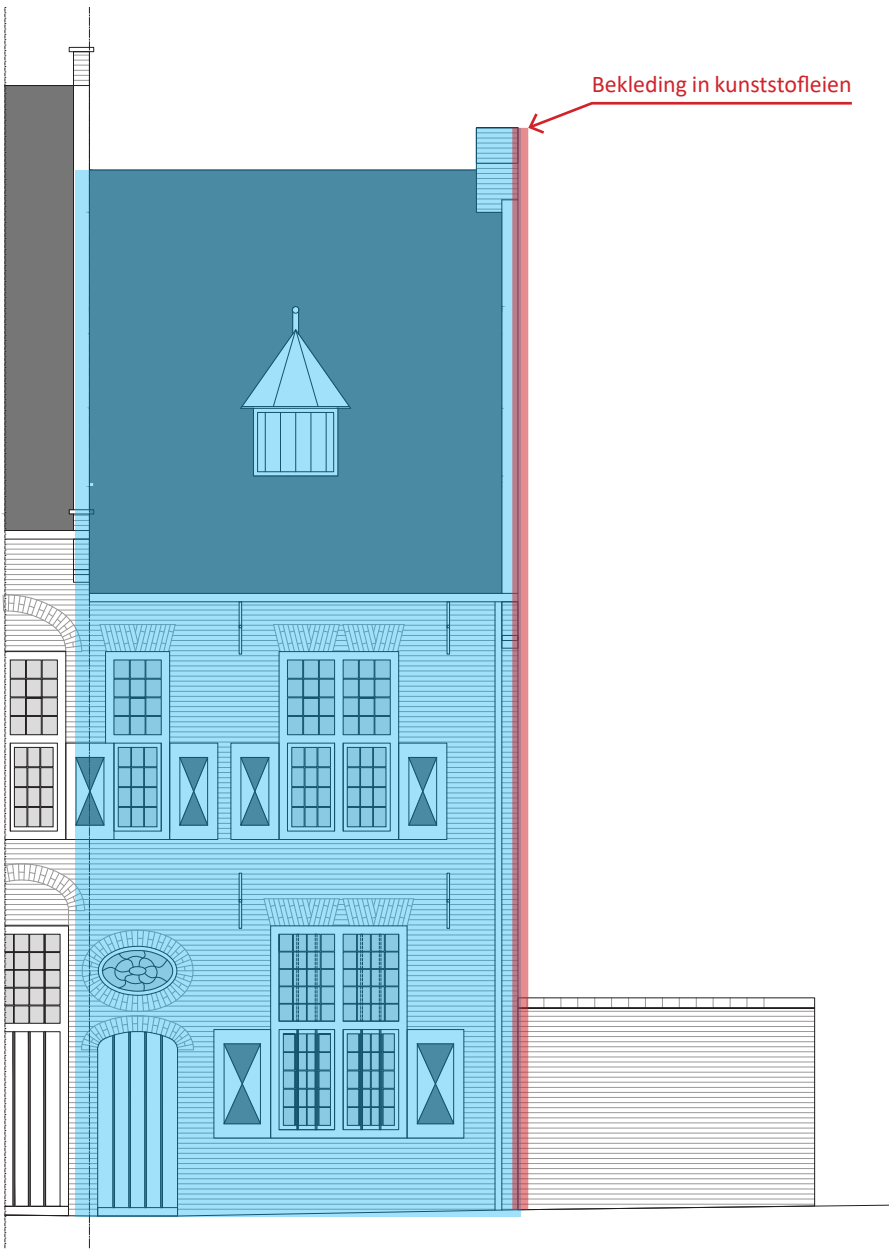
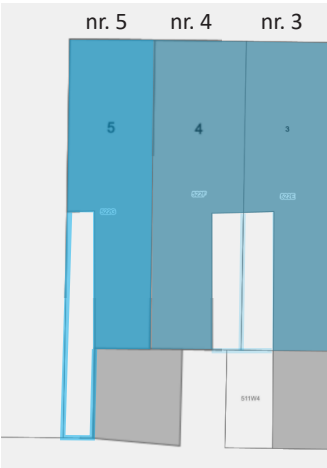
Indifferente erfgoedwaarde

- Achterzet beglazing (in functie van behoud van origineel schrijnwerk)
- Vernieuwde vleugel deur naar een hedendaags type, met slecht beperkte karakteristieken van de originele exemplaren. Op langere termijn, als men ooit de vleugel deur zou wensen te vervangen, moet men wél vasthouden aan het karakteristieke oorspronkelijke model, indeling en naar de oorspronkelijke kleurstelling, om de uniformiteit met de nevenliggende authentieke Taeymans-woningen te herstellen.

Geen erfgoedwaarde & beeldverstorend

- Aangepast voegwerk met cementmortel
- Verlaagde plafonds
- Vernieuwde tegelvloer (badkamer) en tijdelijk vloer in plaatmateriaal (verdieping aan uitgebroken schouw en verhoogde vloer op de zolder, mogelijk is de originele houten plankenvloer hieronder bewaard)

- Hoge erfgoedwaarde:** behoud noodzakelijk
- Positieve erfgoedwaarde:** behoud wenselijk
- Indifferente erfgoedwaarde:** aangepaste vervanging mogelijk
- Geen erfgoedwaarde & beeldverstorend:** elementen dienen verwijderd of vervangen te worden

afb. 92: Voorgevel van woning nr. 5 © ARAT architecten.

- Modern schrijnwerk: vierkantig venster (badkamer)
- Zwart schildering van de wanden (kelder)
- Zwart schildering van het trappenhuis

05.01 ALGEMENE APPRECIATIE EXTERIEUR

Begijnhofwoning nr. 5 hoort samen bij de huizengroep nrs. 3 en 4. Deze drie woningen werden begin 20ste eeuw opgetrokken naar de typologie van de toenmalige stadswoning, naar ontwerp van bekende architect J. Taeymans. Ze vormen een representatief voorbeeld van begin 20ste-eeuwse stadswoningen, uitgewerkt in neotraditionele stijl bijpassend bij het begijnhof. Belangrijk voor deze woning is het integraal behoud van de samenhang met de andere woningen 3 t.e.m. 5. De gevelordonnantie sluit aan bij de toegepaste eenheidsarchitectuur, qua materiaalgebruik en vormgeving en zijn beeldbepalend voor het Turnhoutse begijnhof. Deze samenhang moet behouden blijven en elke mogelijke wijziging aan één van de gevelelementen moet in harmonie én strikte vormelijke gelijkheid zijn met deze huizengroep.

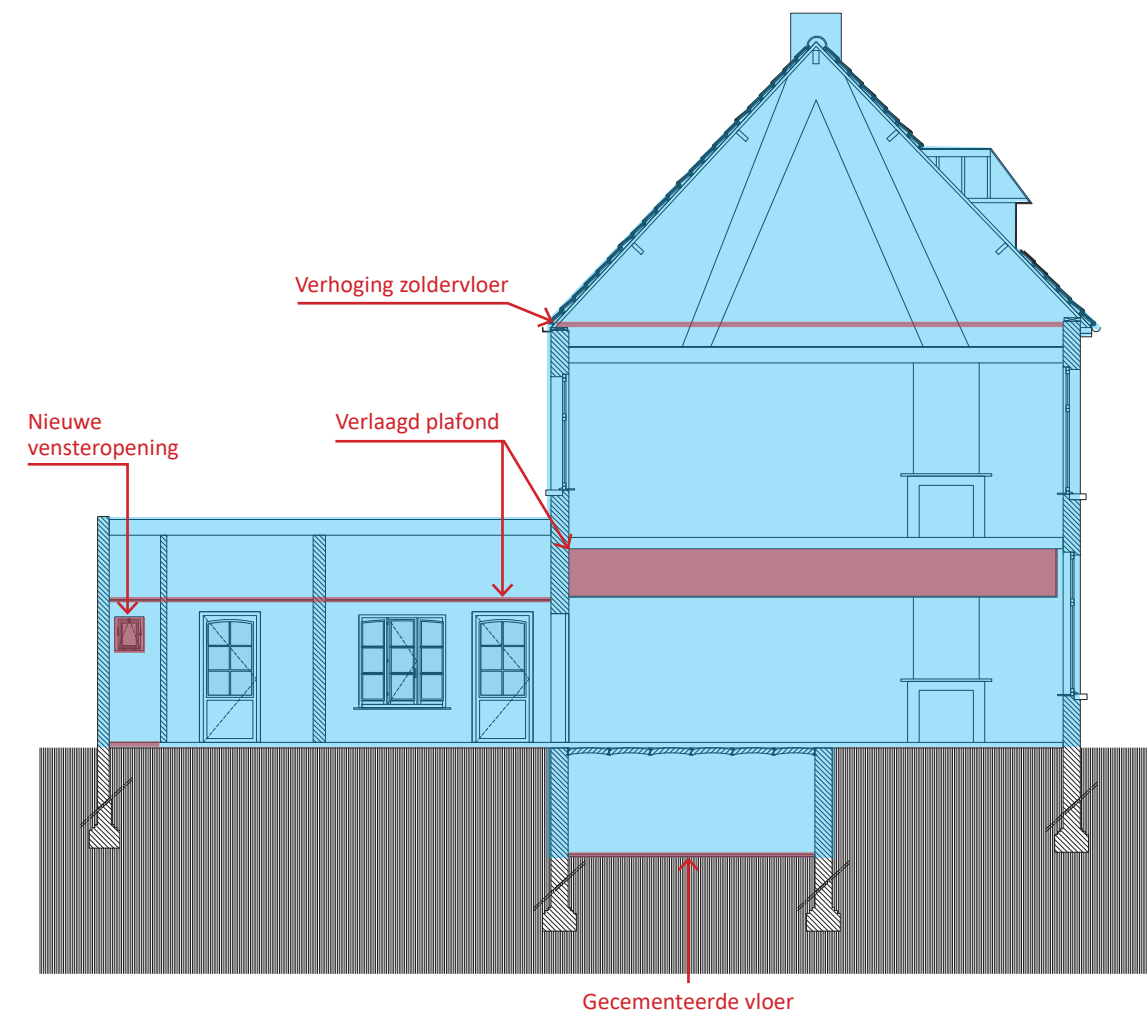
Belangrijke elementen i.f.v. het behoud van de erfgoedwaarde zijn:

- Behoud van de gevelordonnantie
- Behoud van het buitenschrijnwerk van de vensters met ijzeren roedeverdeling en deuren, inclusief het beslag, de getrokken beglazingen, luiken en bovenlicht
- Behoud van kleine erfgoedelementen zoals restanten van de trekbel, plaatje met huisnummer en muurankers
- Behoud van beigekleurig voegwerk
- Behoud van gevelankers
- Behoud van de houten dakoversteek op klossen (voorgevel) en achteraan een bakstenen zaagtandfries (achtergevel en aanbouw)
- Behoud van dorpels in blauwe hardsteen
- Behoud van bedaking in natuurleien (voorgevel)/ Vlaamse pannen (achtergevel/aanbouw), 19de-eeuws dakvlakvensters en houten dakkapel (in samenhang met naastgelegen woningen nrs. 3-4).

De **aanbouw** van deze woning, vormt één geheel met de aanbouw van nr. 4. Dergelijke haakse aanbouw onder zadeldak met luiken in de kopse gevel komt voor bij de ganse reeks. Deze vroeg 20ste-eeuwse aanbouwen dragen een ensemblewaarde en dienen bewaard te blijven. Voor het herstel van de erfgoedwaarden en de gevelconfiguratie van de aanbouw zou men de dichtgemaakte deuropening ter hoogte van de badkamer kunnen herstellen.

De **bakstenen tuinmuur** rondom de binnenkoer wordt als waardevol gequoteerd. De bakstenen tuinmuur is gemetst in kruisverband met kalkmortel.

- **Hoge erfgoedwaarde:** behoud noodzakelijk
- **Positieve erfgoedwaarde:** behoud wenselijk
- **Indifferente erfgoedwaarde:**
aangepaste vervanging mogelijk
- **Geen erfgoedwaarde & beeldverstorend:**
elementen dienen verwijderd
of vervangen te worden

afb. 93: Snede van woning nr. 5 © ARAT architecten.

05.02 ALGEMENE APPRECIATIE INTERIEUR

De woning verkeert in redelijk authentieke staat en werd met zorg gerenoveerd. De **originele planindeling** is hierbij behouden. Hoewel enkele details afwijken van de oorspronkelijke detaillering, is dit in keuken en badkamer begrijpelijk vanwege moderne comforteisen. De verlaagde plafonds dragen echter geen erfgoedwaarde en zijn storend. Hoewel deze ingrepen omkeerbaar zijn en geen fundamentele schade hebben aangericht, verminderen ze de bouwhistorische waarde. Bovendien had men hedendaags comfort kunnen integreren zonder zulke afwijkende keuzes. Het volledig verwijderen van tussenmuren en schouwen is daarentegen onomkeerbaar en moet als een foutieve ingreep worden beschouwd. De samenvoeging van de twee ruimtes op de begane grond en het uitbreken van de achterste schouw in de eetkamer en keuken zijn wel de enigste afwijkingen van de authentieke ruimteconfiguratie.

In de ganse woning moeten de houten **draagvloeren**, d.w.z. authentieke kepers en vloerplanken maximaal gerespecteerd worden. Op de verdieping, trappenhuis en zolder ligt deel van de originele plankenvloer zichtbaar die behouden moet blijven. De verhoogde vloer op de zolder dient te worden verwijderd en past niet in deze woning. Eveneens de tijdelijke plaat in de slaapkamer dient te worden vervangen naar planken naar historisch model, met behoud van bouwsporen. Op de volledige begane grond zijn de originele witte tegels in damtbordpatroon bewaard die integraal bewaard moeten blijven. De keldervloer werd spijtig genoeg gecementeerd, hierop zou men opnieuw een plankenvloer kunnen leggen die aanleunt bij de originele afwerkingslaag (naar model van de enkele tegels die bewaard boven het gewelf in het trappenhuis van de kelder).

De schouwhaarden en authentieke **schouwmantels** zijn enkel in de voorste kamers aan de straatkant bewaard. Thans bouwsporen van schouwkanaal op verdieping bevestigt dat er zich ook één bevond in de achterste ruimte op de begane grond en verdieping. Eveneens de hoekschouw in de keuken is spijtig genoeg uitgebroken. Zelfs indien men de haarden niet meer zou nodig hebben omwille van een vervangende centrale verwarming, mag er in geen geval geraakt worden aan de typologische opbouw indien men hun aankleding zou willen aanpassen. De schouwmantel en een haardomkadering moeten wél degelijk bewaard blijven als bouwspoor van de verwarming ‘per kamer’ en als architecturaal centrum van het lokaal. Dit is waarom de uitgebroken schouwen een betreurenswaardige ingreep zijn.

Bijzondere aandacht gaat naar het **binnenschrijnwerk** van de beglaasde kelderwand, waarvan de glasroeden en gehamerde ruiten belangrijke te behouden erfgoedelementen zijn. Dit geldt tevens ook voor de beglaasde binnendeuren met gehamerde ruiten. De wanden dienen bij voorkeur vlak bepleisterd te blijven en in een lichte kleur geschilderd te worden.

Diverse veel terugkomende en eerder onopvallende **interieuronderdelen** lijken op het eerste zicht onbelangrijk maar moeten toch zeker behouden worden omdat ze wel degelijk een bepaalde bouwhistorische waarde hebben:

- Houten (beglaasde) binnendeuren met gehamerde ruiten, incl. beslag en omlijsting. Bij voorkeur wordt de oorspronkelijke afwerkingslaag naar resultaten van stratigrafische onderzoek hersteld of wordt herschilderd.
- Muur- en plafondbepleistering: ook al werd dit niet kamer per kamer geanalyseerd: men mag er vanuit gaan dat een groot deel van de bepleistering nog (deels) oorspronkelijk is. Men moet deze trachten te behouden en te sparen bij het aanpassen van de technische installaties door eerder te kiezen voor een plaatsing in opbouw i.p.v. het inslijpen van leidingen en buizen zoals we vandaag gewoon zijn.
- Decoratieve espanjoletsloten, uitneembare makelaars en het schrijnwerk van de vensters en beglazingen (zie ook trapwand aan keldertrap)
- Houten doorlopende trap en bakstenen keldertrap, bij restauratie zou men wel best nazien of onder de witte verflagen op de houten trap nog andere verf- of beitslagen aanwezig zijn.
- Overwelfde kelder met ijzeren liggers en troggewelven (kelder)

Bij herstel of restauratie van de interieurs is het algemeen van belang om vast te houden aan vroeg 20ste eeuwse burgerlijke architectuur omdat daar uitwendig en inwendig nog een groot aantal karakteristieken herkenbaar van zijn.

HOOFDSTUK 06

BIBLIOGRAFIE

06.01 LITERATUUR**(1) Gedrukte bronnen**

- S. De Sadeleer en G. Plomteux, Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Antwerpen, Arrondissement Turnhout, Kanton Turnhout, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 16N1, Brussel – Turnhout, 1997.
- C. D’haese, Het 19de-eeuwse herenhuis als ontwerpopgave. Inzichten in de burgerlijke wooncultuur in Gent en haar banlieue, 2011-2012.
- G. Vlaemynck, Pastorieën en pastoorswoningen te Brugge (1802-1914): een vergelijking tussen het centrum en de periferie, Masterproef voorgelegd aan de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, Vakgroep Kunst-, Muziek- en Theaterwetenschappen, Universiteit Gent, 2007-2008.

(2) Rapporten

- ARAT architecten, Landschapsbeheersplan begijnhof Turnhout, 2014.
- ARAT architecten, Woningbeheersplan begijnhof Turnhout, 2016-2017.

(3) Websites

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Begijnhof [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122152>, geraadpleegd op 14-02-2025.
- ‘Begijnhof Turnhout: Beschermd monument van 27-05-2015 tot heden’, Agentschap Onroerend erfgoed, <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/9758>, geraadpleegd op 4 april 2022.
- Delcampe beeldbank: <https://www.delcampe.net/nl/verzamelingen/>
- Geoportaal: <https://geo.onroenderfgoed.be/>
- KIK-IRPA beeldbank: <http://balat.kikirpa.be/intro.php>
- TENEO beeldbank, KUL

06.02 ARCHIVALIA**(1) Stadsarchief Turnhout, Historische kaarten en plannen**

- Kaart met zicht op het kasteel en het begijnhof, s.n., 1642. Papier, pen, aquarel. 56,5 x 38 cm.
- Gravure van Vostermans uit ca. 1667. Papier. 52 x 37,5 cm.

(2) Rijksarchief België, Kaarten en plannen

- Primitieve kadasterkaart, 1834, Turnhout, 4de afdeling, sectie Q.

(3) Kadasterarchief, provincie Antwerpen

- Mutatieschetsen, Turnhout, 4de afdeling, sectie Q.